

יוצא לאור לקראת פסח הבעל"ט

קונטרס

אאלפך חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך אמן

תורה לשמה

תורת שעשועים

לא מונה כלל

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקיישים: כוכבית [*]
סולמית [#] -
[מספר שיעור] -
סולמית [#]

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'א"לפך חכמה',
שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
(דרך המייל/פקס)
ישלח בקשה במייל
bilvavi231@gmail.com
מדרכי הקדושה עדיף לשלוח בקשה
דרך הפקס
03-5480529

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן לצור קשר
עם מערכת
'בבלבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
פקס: 03-5480529
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך אמן

עבודה

ז בלכביפדיה עבודת ה' אמן.
ז' אוצר האותיות אמן יהיה שמיה רבה.

מחשבה

כה בלכביפדיה מחשבה אמן.
מ סוגיות במחשבה אמן.

רל"א שערים

מא צירוף א-מ / א-נ / מ-נ.

קבלה

נ בלכביפדיה קבלה אמן.
נג מילון ערכים בקבלה אמן - אומן.

ארמית

נז מילון ערכים בארמית אמן - אומן.

נח שיעור שמע נוסף בנושא 'אמן'.

לתוכן עניינים מפורט << עמוד נט

מדור עבודה

בלבביפדיה עבודת ה'

אמן

אוצר האותיות

אמן יהיה שמיה רבה

בלבניפדיה עבודת ה' אמן

מאותה בחינה של אם זהו "מאמין ואינו מאין", מצד הבורא כביכול נאמר "הן בקדושו לא יאמין", ומצד הנבראים חסר באמונה השלימה שלהם בבחינת 'מאמין ואינו מאמין' כמו שנאמר אצל נח.

ב' האמונות השורשיות - אמונה בבורא ואמונת חכמים

וביתר עומק - יש הרי שתי אמונות שורשיות - שהם מתפרטות כמובן ליותר, אבל בשורש הם שתי אמונות, יש אמונה בבורא ויש אמונה בחכמים ושורשם משה כמו שנאמר "ויאמינו בה' ובמשה עבדו".

מצד עצם מדרגת האמונה בבורא [-בהדגשה] זה אמונה מוחלטת ומצד המדרגה הזאת נאמר על ישראל "מאמינים בני מאמינים", זה חקוק בעומק נשמתן של ישראל וכדברי חז"ל "כשאמר הקב"ה אנכי ה' אלקיך נתקע אמונה בלבם" [- יש לשון חז"ל 'נתקעו דברי תורה בלבם' שזה עוד מהלך], וא"כ, האמונה הזו היא מצד האם המולדת שכמו שהאם המולדת זה דבר מוכרח שאינו יכול להשתנות, לכן גם האמונה הנולדת מכך היא מוכרחת והיא בלתי משתנה, וגם בשורש השורשים הבורא ביחס לנבראיו - ישראל הוא השורש שלהם, זו מציאות בלתי משתנה - ומצד כך האמונה בו ית' היא אמונה שלמה "מאמינים בני מאמינים".

אבל מצד האמונה התחתונה של "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" ה"ויאמינו במשה עבדו" הוא היחס של משה רבינו בתורת האם המגדלתו של ישראל [על אף שבשורש הנעלם נאמר על משה רבינו "אנכי הריתי את העם הזה" "אנכי ילדיתיהו"], מצד ההתגלות הפשוטה משה מגדל את בני ישראל בבחינת אם המגדלתו, ואשר על כן האמונה הזו היא אינה אמונה שלמה ולכן

שתי מדרגות האמונה שמשורש ב' מדרגות האם

אמן, כמו שאומרת הגמ' "מאי אמן - א-ל-מלך נאמן.

השורש של האמן הוא מלשון של אם אם-נ', ובאם עצמה יש בה ב' הבחנות. ההבחנה הפשוטה זהו האם המולדת וההבחנה השניה זהו האם המגדלת וכמו שמבואר בגמ' על אביו שאמר "אמרה לי אם" שזה קאי על האם המגדלתו.

וזה לא רק שבגדרי האם יש שני סוגי אם, אם שורשית ואם המגדלת, אלא זהו ב' מהלכים באמן, באמונה. יש מהלך של אמונה שהוא בבחינת דבר מוחלט וקבוע כמו שנאמר "ותקעתיו יתד נאמן", כל ימוט. אבל מאידך ישנה הבחנה של אמונה שהיא איננה שלמה בבחינת 'מאמין ואינו מאמין'.

ראשית נעמיד את השורשים ולאחר מכן ההבנה הבהירה.

האמונה שמגיעה ממדרגת האם הטבעית היא אמונה מוחלטת של 'ותקעתיו יתד נאמן', שמכח שהם שורש וענף השורש נאמן לענף ומצד כך הענף, שורשו בעצם בלתי משתנה, כמו שלא ניתן לעקור את תואר שם אם כך לא ניתן לעקור את האמונה המגיעה מאותה תפיסה הנקראת אם, זהו מצד האם המולדת, אבל מצד האם המגדלתו זהו השתנות - הוא דבר בר השתנות, שהרי מה שהיא נקראת אמו זה לא סדר מוכרח ואפי' אם גידלתו לזמן מסוים, לאחר זמן הוא נעשה גדול והיא כבר אינה מגדלת אותו, משא"כ האם הטבעית שתמיד נשאר עליה שם תואר אם.

ולפיכך, ההבחנה הזו של האם המגדלתו היא אם המשתנה ומצד כך, האמונה הנולדת

המולידתו שמכח שהיא הולידתו היא היתה צריכה להיות האם המגדלתו, מכח גזירת פרעה נעשה כאן פלוגתא, נעשה כאן חלוקה שיש מי שמולידה אותו ומגדלת אותו מעט ויש מי שהוא התגדל אצלה שזה היה בביתו של פרעה עצמו, וא"כ בתיאור בת פרעה הופכת להיות האם המגדלתו בביתו של פרעה, - כאן מונח העומק של מה שיצא לפועל מכח גזירתו של פרעה שגזר מכח משה רבינו, - שהגזירה של פרעה יצאה לפועל בדבר זה.

והנפקא מינה היא עצומה - עד כמה שהוא היה גדל אצל יוכבד א"כ שורש הכבודות שהיה מתגלה אצל יוכבד זה היה כבוד מלשון כבוד ה' [וכידוע כבוד בגימטריא הוי"ה], זה הגילוי שהיה אצל משה בן יוכבד.

אבל כאשר הוא נתרחק מביתה של האם המולידתו והלך לבית פרעה לאם המגדלתו - הכבודות הזו הפכה להיות "כבוד פה וכבוד לשון" מכח שהוא נעתק ממקור לידתו שההעתקה הזו היא זאת שגורמת לידי כך שהוא יהא כבוד פה וכבוד לשון, מכח ביתו של פרעה כמו שאומרים חז"ל בכל המעשה שהיה עם פרעה, זה מה שגורם לו לידי כך שהוא כבוד פה וכבוד לשון.

כלומר, שבמקום שיתגלה אצל משה הפה של הוולד מכח המציאות של שפחה ופועה [=שזה אותיות פה שנמצא בשניהם הפה שנמצא] בשפחה והפה שנמצא בפועה שאז גם המגדלתו הוא מגדלתו דתיקון, במקום זה נעשה כאן המציאות שהפה הופך להיות פה של קלקול הפה-רע שבכחו של פרעה ומכח כך המגדלת שלו הופכת להיות מגדלת דקלקול. זה עומק נקודת הקלקול שמתגלה אצל משה רבינו מכח גזירתו של פרעה.

השורש של "והן בני ישראל לא יאמינו לי" בדתן ואבירם

והרי מי שגרם לזה שמשה רבינו אומר "הן בני ישראל לא יאמינו לי... ואני ערל שפתיים",

חשש משה רבינו "הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואנכי ערל שפתיים" "הן בני ישראל לא יאמינו לי".

ובדקות, מה שיש פגם באמונה בבורא זה מחמת שהיא מתלבשת במדרגת אמונה בחכמים, זה העומק הדק של שורש הנעלמות שישנה באמונה בבורא, - אילו יצוייר שהיתה רק אמונה אחת - אמונה בבורא היא היתה אמונה בהירה ושלמה ורק מחמת שהיא מתלבשת באמונה התחתונה שהיא האמונה בחכמים שייך שיהא בה פגם.

השורש במשה רבינו שהאם המולדת היא לא האם המגדלתו

ולפי"ז נבין עמוק - הרי משה רבינו היה לו את ב' האמהות שהוזכר השתא, אם המולידתו כפשוטו שזוהי אמו יוכבד - שפרה שהולידה אותו, אבל מכח גזירת פרעה "כל הבן הילוד היאורה תשליכהו" משום שראה באיצטגנינות שמושיעין של ישראל עתיד להיוולד, על ידי כן נשתלשל שמחפשים למשה רבינו מי שיגדל אותו, ובשלב הראשון באמת, מכח אחותו מרים גידלה אותו עוד פעם יוכבד ואז היא היתה גם אמו המולידתו וגם אמו המגדלתו כי בעצם הוא כבר הלך לבתיה - בת פרעה ורק שהוא חזר לביתה לצורך שתגדלהו, - אבל זה לא דומה לכל אם שהיא מולידה ומגדלת כי כאן הוא נתרחק מן הבית וחזר לבית, אבל יתר על כן לאחר מכן הוא יוצא מביתו והולך לבית פרעה ושם יש לו מקור אחר של גידול.

ולפי"ז, - עמוק מאוד - הרי גזירת פרעה היתה "כל הבן הילוד היאורה תשליכהו" -היה שני שלבים בגזירה, מעיקרא "אם בן הוא והמיתן אותו ואם בת היא וחיה" (שמות א' ט"ז) ולאחר מכן "כל הבן הילוד היאורה תשליכהו", כלומר שפרעה ניסה להתחכם למושיעין של ישראל שזהו משה, ולא עלתה בידו.

אבל מה כן עלה בידו - עלה בידו שאם לולי גזירתו היה משה רבינו גדל אצל האם

באמונה במשה שזה היה בדתן ואבירם שלא האמינו במשה, הכח הזה מתגלה מכח מה שנעשה אצל פרעה, - זה "אכן נודע הדבר" שזה קאי על ביתו של פרעה, כלומר - מביתו של פרעה, בעומק, מונח שורש הגזירה הזו שמכחה משתלשל שאין אמונה שלימה במשה שזה יוצא לפועל במי שמוזכר פעם ראשונה בתורה שלא מאמין במשה - דתן ואבירם, 'ניצים וניצבים'.

וא"כ, על אף שעל כלל ישראל נאמר "וגם בך יאמינו לעולם" אבל דתן ואבירם שהם היו הממוצעים בין ישראל לערב רב שכידוע זה בחינתם של דתן ואבירם, אצלם התגלה חסרון האמונה במשה רבינו שהוא בבחינת האם המגדלת של כנסת ישראל, והם אלו שהיו בעלי הניסיון של משה רבינו בכל ההליכה במדבר שמשה רבינו הוא הגואל שמוציא את בני ישראל ממצרים ומוליכם במדבר, - הוא מוציא אותם ממצרים מכח גילוי המדרגה של האם המגדלת שהרי גלות מצרים היא בבחינת 'עובר במעי אמו' ויציאת מצרים היא הלידה, ומשה רבינו שהוא המוציא ממצרים הוא בבחינת האם המגדלת של הכנסת ישראל, ושם עומדים לרועץ דתן ואבירם שהם עומדים לו כנקודת ניסיון של חוסר אמונה, בכללות נאמר "ויאמינו בה" ובמשה עבדו" אבל דתן ואבירם הם מופקעים מאותו מהלך והם הם מתנגדים לכח של ה"מגדלת" כמו שהוזכר.

וא"כ, זה מה שחודד בראשית הדברים שיש את שני מהלכי האמונה מהלך של אמונה שהוא אמונה בבחינת "ותקעתיו יתד נאמן" - דבר מוחלט שזה שורש האמונה של האם המולידה וזה מתגלה בעיקר אצל הבורא, ויש מהלך של אמונה של "מאמין ואינו מאמין" מכח האם המגדלת שהיא מתגלה בפרט באמונת חכמים ששם היה את הפגם באמונת חכמים שבמשה ובפרט בדתן ואבירם כמו שחודד. **אלו הם שורשי מדרגות האמונה.**

מי גרם לזה שיש הוה אמינא שלא יאמינו לו - גזירת פרעה שמכחה הוא נעשה ערל שפתיים - מצד סדר הדבר שהיה שהוא הובא לבית פרעה ושם היה המעשה עם פרעה שהוא נעשה מכחו ערל שפתיים], כלומר, מתבאר כאן בדקדוק שמכח מה שהוא גדל בבית פרעה התולדה של הדבר שזה באמת גורם ש"בני ישראל לא יאמינו לי", כאן מונח עומק חסרון האמונה, ואמנם הקב"ה מבטיח לו "וגם בך יאמינו לעולם" אבל החשש של משה רבינו היה "הן בני ישראל לא יאמינו לי" מכחה של גזירת פרעה, מכח האם המגדלת שהיא לא האם המולידה.

ועל אף שבכללות היה אמונה במשה אבל הדבר יצא לפועל באלו שלא האמינו במשה ועיקר מי שלא האמינו במשה בניסיונות שהיו כמה וכמה פעמים במדבר עם משה רבינו וכנסת ישראל, - השורש של מי שלא האמין במשה רבינו אלו הם דתן ואבירם כמו שאומרת הגמ' בנדרים (דף ס"ד ב') אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מקום שנאמר ניצים וניצבים אינן אלא דתן ואבירם.

וכשמשו רבינו רואה אותם ניצים נאמר "הלהרגני אתה אומר כאשר הרגת את המצרי" ורש"י שם מביא מחז"ל כידוע ש"אתה אומר" היינו שהרגו למצרי בשם המפורש, ומה שהרגו בשם המפורש, כלומר - הרי לפי רוב השיטות שם המפורש זה שם הוי"ה - שזה מה שהוזכר שכבד דתיוקן בגימטריא כ"ו- הוי"ה - ומכח "הלהרגני אתה אומר" נשתלשל הדבר שהדיבור של משה הוא אינו שלם כי הרי הוא היה כבד פה וכבד לשון ומכח שהוא כבד פה וכבד לשון הגילוי של הדיבור שלו לא היה שלם, כלומר - שכח האמונה שהיא מכח האם המגדלת לא היה במציאות שלמה כמו שנתחדד וע"כ נעשה "הלהרגני אתה אומר" **ואז** אומר משה "אכן נודע הדבר" שנודע הדבר לביתו של פרעה, כלומר - הגילוי במה שנודע הדבר לביתו של פרעה זהו מחמת ששורש מה שהפה של משה אינו שלם, שחסר

שורש כח האמונה שבירידת המן מכחו של משה רבינו

ולפי"ז, להבין - במילה אמן עצמה, יש בה כמה אופנים של צירופים, צירוף אחד זה מה שהזכרנו מדברי הגמ' "א-ל מלך נאמן", ובאופן נוסף, המילה אמן נחלקת לא' ומן, ולפי הערכין של מה שהוזכר עד השתא, הא' זה הא-ל, האלופו של עולם, והמן זו מדרגתו של משה שהרי כדברי חז"ל שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל במדבר שאחד מהם הוא המן והמן ירד בזכותו של משה רבינו, מה שמשה רבינו הוריד מן לישראל היינו שהוא הוריד להם מן מכח מדרגת "וגם כך יאמינו לעולם", "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" שיסוד הורדת המן היה מכח אותה אמונה.

וזה פשוט וברור וכמו שמבואר בדברי רבותינו שהרחיבו בדבר כידוע, שזה היה ההבחנה שהמן ירד "דבר יום ביומו" שהיה בו את הניסיון של בטחון שהרי "כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה נאכל למחר אינו אלא מקטני אמנה" וזה מה שמתגלה במן - "ולקטו דבר יום ביומו", זה היה כל מציאותו של המן, וא"כ המן יסודו בא מאמונה והפרטות של המן זהו המן שבאמן, זה מה שירד מכחו של משה רבינו בהארת המן.

ולפי"ז ברור ופשוט - הרי כמו שהרחיבו רבותינו בסוגיא ביומא שהמן היה יורד לפי מדרגותיהם של בני אדם שלכל אחד ואחד הוא היה יורד לפי מדרגתו, ובאיזה ערך של מדרגת האדם היה המן יורד לפי מדרגתו? - לפי האמונה שלו כך היה שיעור המן שירד עבורו שזה התגלה במקום ירידתו אם סמוך לביתו או רחוק, כי כיון שכל המן הוא אור האמונה שה'פועל' של אור האמונה, ה'פועל' של הזיו העליון כדברי הרמב"ן הידועים משתלשל לתתא וההשתלשלות שלו לתתא הוא במדרגה של היפך 'קטני אמנה' שכפי שיעור האמונה שהיה לכל אחד כך היה אופן ירידת המן שירד לו.

ויתר על כן, תולדת הדברים ברורה - הרי אחד מהנסיגות שנתנסה משה רבינו עם דתן ואבירם שהם השאירו מן - "ויתירו אנשים ממנו וגו' וירום תולעים" (שמות ט"ז, כ') וזה ברור ופשוט, מה שהניסיון הזה של דתן ואבירם היה דייקא במן כי מכיון שמהותם של דתן ואבירם כמו שחודד הוא ההיפך של "וגם כך יאמינו לעולם" שהם התנגדו לאמונת חכמים ששורשם הוא משה רבינו, ההתנגדות הזו היא התנגדות שחלה בפועל במה שמשה רבינו מוריד מכח אותה אמונה, שזה מה שהוא מוריד את המן, וא"כ, הם מתנגדים למשה עצמו והם מתנגדים למה שהוא מוריד שזה המן.

וגם זה מונח מיניה וביה - שהרי המן היה בבחינת "ולקטו דבר יום ביומו" ומי שמשאיר למחר הרי הוא בבחינת מי שאומר מה נאכל למחר שהרי הוא מקטני אמנה, - והרי שדתן ואבירם שהשאירו למחר הם היו מוגדרים "מקטני אמנה" כלשון חז"ל - זה גופא הגדרת מה שעשו דתן ואבירם שהיפך מה שהורדה של המן הוא במדרגה של אמונה - מתגלה כאן אצל דתן ואבירם שהם "מקטני אמנה" במה שהם השאירו למחרת, זה ה"ירום תולעים" כמו שנתבאר.

האמונה בביאת משיח ותחיית המתים שבאה מכח משה רבינו

ולפי זה - האמונה - אמונת חכמים - כאשר היא משתלשלת באדם היא מולידה אמונה נוספת, שלימות האמונה היא האמונה בביאת משיח והיא האמונה בתחיית המתים.

וזה פשוט וברור - אמונה בביאת משיח זה ההשלמה של האמונה במשה שהרי כמו שאומרים חז"ל על הפסוק "עד כי יבוא שילה ולו יקת עמים" - 'שילה דא משה' ששילה בגימטריא משה והרי ה'כי יבוא שילה' כפשוטו זהו משיח.

אבל יתר על כן יש את האמונה בתחיית המתים, והאמונה בתחיית המתים היא אמונה

שורש האמונה בתחיית המתים שמקביל ל"מאמין בחי העולמים וזורע"

והעומק של הדברים - כאשר מתגלה באדם האמונה השלימה כמו שהוזכר, זה אמונה מוכרחת בבחינת "ותקעתי יתד נאמן" שכשתוקעים יתד בקרקע הוא יתד נאמן בל ימוט, אבל מאיפה השורש של האמונה שהיא אמונה שאינה שלימה שזה הבחינה של האמונת חכמים? - הרי כמו שדורשת הגמ' בשבת בפרק במה מדליקין והיה אמונת עיתך חוסן ישועות" וגו' - 'אמונת, זה סדר זרעים' וכמו שתוס' מביאים כידוע מדברי הירושלמי שהטעם שסדר זרעים דווקא נקרא 'אמונת' - "שמאמין בחי העולמים וזורע".

האמונה שקיימת כשהאדם זורע משהו באדמה זה שהוא מאמין ומכח כך הוא מתפלל, - שזה מה שנאמר הרי בפסוק "כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה" "ואד יעלה מן הארץ" וגו' -] שהוא עולה לצורך יצירת האדם] וכמו שאומר רש"י שם ש"אדם אין" היינו שאין אדם שמכיר בטובתן של גשמים שיתפלל עליהם שיירדו, וא"כ, כאשר האדם זורע - יש את החלק של האמונה כפשוטו שזה ה'מאמין' - וזורע' ובצירוף לתפילה זהו ה'ואד יעלה מן הארץ' שאותה מציאות של תפילה תעלה והיא תצמיח את מה שהוא זורע.

ולפי"ז, להבין עמוק - דתן ואבירם הם המתנגדים ל"ואמינו בה' ובמשה עבדו", המתנגדים ל"ובך יאמינו לעולם", וכמו שהוזכר כבר כמה פעמים דתן ואבירם זה ראשי תיבות אד, - הם מתנגדים לגילוי של האד שהיא השורש של ה'מכיר בטובתן של גשמים ויתפלל עליהם'.

הרי השורש של התחיית המתים הראשונה שהיתה זהו "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה" וקודם לכן נאמר מיד "ואד יעלה מן

מכח האור שיש אמונה בנבראים שיחזרו ויתחדשו, זוהי האמונה בתחיית המתים, - וודאי, כל אמונה שורשה באמונה בבורא שהאמונה בבורא מתפשטת, ומצד כך האמונה בתחיית המתים וודאי ששורשה זה האמונה בבורא - פשוט וברור, הוא ית' ממית ומחיה, "איהו מחייה ואיהו מסייה" - "אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל" כמו שנאמר בשירת האזינו.

אבל ההתפשטות של האמונה שמתגלה בתחיית המתים היא אמונה שחלה מכחו של משה רבינו, וכמו שדורשים חז"ל כשמשה רבינו מוכיח את כלל ישראל "כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתון" ושם אומר הקב"ה למשה "הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וזנה" וגו' שע"ז אומרים חז"ל "הנך שוכב עם אבותיך וקם" - מכאן לתחיית המתים מן התורה, והיינו שמי שמתגלה בו ה"וקם" זה משה רבינו, - הגמ' בסנהדרין בפ' חלק מביאה כמה וכמה מקורות מנין לתחיית המתים מן התורה ומקור אחד זה מה שהוזכר השתא.

והגדרת הדבר - כל מקור שהגמ' לומדת זה עוד פנים בהארה של תחיית המתים - זה לא עוד ילפותא בעלמא, פשוט וברור, אלא זה עוד פנים בהארה של תחיית המתים, ומצד כך כשלומדים ממשה רבינו "הנך שוכב עם אבותיך וקם" שעל משה רבינו עצמו נאמר "וקם", מונח כאן ששורש תחיית המתים מתגלה מכחו של משה רבינו.

וזוה פשוט וברור שהשורש של ה"איהו מחייה ואיהו מסייה" מתגלה אצל משה רבינו מעין הבורא שכמו שהיה למשה כח להרוג את המצרי מכח אמירתו - "הלהרגני אתה אומר" היה לו גם כח של מחיה, שהיה בכחו של משה רבינו גם להחיות מתים מעין מה שמצינו באליהו ובאלישע ועוד, וא"כ, מכחו של משה רבינו מאיר האור של תחיית המתים שזהו ה'וקם' שנאמר במשה רבינו.

בבורא יתברך שמו, והיא אמונה מוחלטת - "ותקעתיו יתד נאמן", זה קבוע.

והאמונה התחתונה היא אמונת חכמים, - מצד הבורא ביחס לנבראים נאמר "הן בקדושי לא יאמין" ומצד הנבראים יש את דתן ואבירם שמתנגדים לאמונת משה, זוהי אמונה שאינה שלימה.

אבל כשיאיר האור של תחיית המתים, אז, לא רק שיתגלה בזכות האמונה, תחיית המתים - שזה הרי פשוט וברור - זה לא שמאמינים בתחיית המתים ואח"כ באה תחיית המתים, אלא תחיית המתים הוא מכח אור האמונה, זה גופא המחיה.

"בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה" - והרי חבקוק לפי חלק מן השיטות הוא אותו נער שהחיה אותו אלישע, כלומר שהוא חי מכח תחיית המתים וא"כ, מה שהוא מאמין היינו שהוא מעמיד את החיים מכח האמונה שזה ה"בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה", הוא מעמיד את האור של תחיית המתים שמכח האמונה מגיע תחיית המתים, - האמונה בתחיית המתים היא היא המביאה לתחיית המתים.

אבל כשיתברר האור בתחיית המתים יתגלה שמה שהאמונה התחתונה היתה אמונה רק באופן של "מאמין ואינו מאמין", האמונה התחתונה היתה באופן כזה שזה אמונה שאינה שלימה, יש דתן ואבירם שמעלימים את ה"ואד יעלה מן הארץ" וא"כ אין עדיין מציאות של אמונה שלימה בחכמים.

האמונה הזו היא תתברר ותתעלה לאמונה בבורא, ואז יתגלה שזה לא שתי מדרגות של אמונה אלא אמונה אחת שלמה.

וכפי מה שחודד, הסיבה שהשתא האמונה בבורא היא אינה אמונה שלימה זה משום שיש אמונה עליונה ויש אמונה תחתונה והאמונה התחתונה היא אינה שלימה כיון שהיא רק מגדלת והיא לא מולידה ולכן היא לא אמונה

הארץ" וגו' שזה לצורך יצירת אדם כמו שאומר שם רש"י על אתר, זה השורש של מציאות תחיית המים - התחיית המים הראשונה זה מה שהקב"ה לוקח עפר מן האדמה ונופח בו חיים - "ויפח באפיו נשמת חיים", זה שורש של תחיית המים.

וא"כ, הגילוי של האמונה שמתגלה בשורש שזה ה"מאמין בחי העולמים וזורע" - מאיפה יש שורש של אמונה בחי העולמים וזורע? - זה פשוט וברור, כי הרי שורש יצירת האדם היא מן האדמה וכמו שאומרים רבותינו שבתביבת אדמה יש אותיות אם בקרבה כי היא נקראת אמו של האדם כמו שמפורש בחז"ל שהאדמה היא אם, - שם היה השורש של האם שממנה הוא נוצר, אבל השורש של האם הזו היא לא שורש של אם בבחינת אם המולידתו כפשוטו אלא זה שורש של האם המגדלתו, זהו ה"מאמין בחי עולמים וזורע", כשהוא מאמין בחי עולמים וזורע מה שיוצא לו מהקרקע זה מכח מה שהקרקע מגדלת אותו שזה הרי טבע הקרקע שהיא מגדלת דברים - היא לא מולידה דבר אלא מגדלת דבר, זה עומק הגילוי שמתגלה בקרקע.

והאמונה הזו היא אמונה שעליה נאמר "ואדם אין לעבוד את האדמה" שאין אדם שמכיר בטובתן של גשמים שיתפלל עליהם וירדו שמכח כך היה חסר ב"מאמין בחי העולמים וזורע", זה השורש שהאמונה הזו היא אינה אמונה שלימה, ובעומק, כמו שנתחדד - יסוד הדבר משום שזה אמונה בבחינת האם המגדלת ולא אמונה של אם המולידה, זה השורש של האמונה שנצרך בתחיית המים.

בירור אור האמונה שמביאה לתחיית המתים

ולפי"ז, ההבנה הבהירה - כמו שהוזכר, יש אמונה תחתונה ויש אמונה עליונה, האמונה העליונה היא אמונה שלימה שזה האמונה

מה שנאמר "ואם אינכם מאמינים ראו באורי שזורח" זה לא רק בסתמא שאם האור של משיח זורח זה ראייה שהוא משיח, אלא מהו האור שזורח? - בעומק האור שזורח זוהי שלימות ההארה שהאמונה של אמונת חכמים מאירה מהשורש של האמונה העליונה שהיא מציאות הגילוי של "קץ הימין", אור דתחיית המתים, אור דלעתיד לבוא.

ובלשון חדה ובהירה - כל אמונה בחכמים, כיון שהחכם עצמו פעמים חי ופעמים מת - לא מצד נשמתו אלא מצד ההלכשה בגופו, לכן גם האמונה בו היא אמונה מולבשת ומופשטת ולכן זה "מאמין ואינו מאמין".

אבל כאשר מאיר האור של משיח ותחיית המתים - שמתנוצץ במשיח האור של "ולקח מעץ החיים וחי לעולם", שם השורש של האמונה השלימה.

זה "צדיק באמונתו יחיה", שורש האור דלעתיד לבוא.

חי, הוא היפך מת, וכאשר יש מת ישנה הסתלקות, והדוגמא הבהירה לכך היא במשה רבינו "זה האיש משה לא ידענו מה היה לו" ומצד כך האמונה בדבר שפעמים נגלה ופעמים נעלם היא הופכת להיות "מאמין ואינו מאמין", זה מקום ההסתרה, - אם החכם עצמו הוא בר הסתרה א"כ גם האמונה בו היא בר-הסתרה.

האמונה השלימה במשיח שמכח אור עולם הבא

אבל שלימות ההארה של משיח, של תחיית המתים, של האור של העולם הבא - בהדגשה - לא רק מצד מדרגת משיח ותחיית המתים אלא הפנימיות של האור דלעתיד של עולם הבא שמאיר בהם.

האור הזה מאיר באופן שהדבר הוא "קביעא וקיימא", בבחינת "יום שכולו ארוך", - 'חי לעולם'.

זה נקרא "ותקעתיו יתד נאמן" שהוא דבר נאמן בלתי נפסק לעולם.

בעצם, - ולכן האמונה התחתונה מסתירה את האמונה העליונה וע"י כן גם האמונה העליונה נעלמת ויכול להיות "מאמין ואינו מאמין" כבורא יתברך שמו עצמו.

אבל כאשר יבורר האור של האמונה של תחיית המתים, תחיית המתים תעלה את האמונה התחתונה לאמונה העליונה ואז אין מה שמסתיר ומעלים את האמונה בו יתברך שמו.

ואז יתגלה שמו יתברך באופן השלם.

זה שורש שלימות האמונה דלעתיד לבוא.

כח האמונה במשיח שמכח האמונת חכמים

עכשיו, יש מדרגה של משה שורש החכמים ויש כח המתנגד אליהם שזה דתן ואבירם שהם הממוצע בין ישראל לערב רב כמו שהוזכר, - שהערב רב זה בגימטריא דעת כדברי רבותינו כידוע שהם המתנגדים למשה שמידתו דעת.

אבל במהרה בימינו באחרית הימים שיתכלה מציאות כח הערב רב - זה יהיה שלב ראשון של כילוי בביאת משיח, - ולאחר מכן גם יתכלה כחם של דתן ואבירם שהם המתנגדים ל"אד יעלה מן הארץ" שהוא שורש תחיית המתים.

כשכח ההתנגדות הזה יסור - אז האמונה בביאת המשיח תהיה אמונה שלימה.

הרי מבואר בדברי רבותינו - לפחות לפי חלק מן הלשונות] שגם כאשר יבוא משיח בתחילה יהיה ספק האם הוא משיח או אינו משיח, - כמו שמשה רבינו חשש מעיקרא לבוא ולגאול את בני ישראל - "והן לא יאמינו לי" כך גם במשיח יש את אותו חשש, וע"ז נאמר כדברי חז"ל "ואם אינכם מאמינים ראו באורי שזורח", כלומר שיש "אינכם מאמינים בביאתו".

זה בשלב הראשון של הגאולה, שעדיין יש מציאות שזו אמונה ששייכת לאמונת חכמים כפשוטו ומצד כך יכול להיות שיש מאמינים ויש "אינכם מאמינים".

אבל הגילוי שמתגלה מכח האור השלם שהקדוש ברוך הוא מאמין במשיח - זה "ראו באורי שזורח", שם השורש של האור של משיח שזורח מכח שהקדוש ברוך הוא מאמין בו.

זה כביכול, מלעילא לתתא, ומתתא לעילא "כמים הפנים לפנים" - מתגלה שגם האמונה דידן בו היא אמונה שלמה.

זה "א-ל מלך נאמן" באופן השלם.

ובעומק זה מה שנאמר על משה "וגם כך יאמינו לעולם" מה זה 'לעולם', - אז כפשוטו, הם יאמינו לעולם, אבל, - הרי לכאורה עדיין היה התנגדות.

מדין ה'לעולם הם באמת יאמינו גם כך, שכשיתגלה ההצטרפות של האמונה בחכמים עם האמונה בבורא שהוא נצחי, אז גם האמונה בחכמים היא שלימה, - זהו "גם כך יאמינו לעולם", ולכן נאמר "ויאמינו בה" ובמשה עבדו" שהם מחוברים יחד אהדדי כי מתי יש את האמונה 'במשה עבדו', - כשהיא תתאחד עם האמונה בבורא.

"ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".

כל אמונה שנמצאת בדבר שיש לו הפסק - בהכרח שגם האמונה עצמה היא בר-הפסקה והיא אינה אמונה שלימה, אבל כשהאמונה היא במציאות של "ולקח מעץ החיים וחי לעולם" האור דעולם הבא, - שם האמונה היא אמונה קבועה.

ולכן, ברור - האמונה בבורא מצד עצמו היא אמונה שלימה - "ואתה הוא מלך א-ל חי וקיים לעולם", 'היה הוה ויהיה', מציאות תמידית ולכן האור של האמונה בו היא אור של אמונה שלימה, מה שאין כן באור של האמונת חכמים שיש ב'שית אלפי שנים' יש את השורש של הנעלמות שלה כמו שחודד.

אבל "עתידין צדיקים שיקראו על שם בוראם", "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד", אז יתעלה האמונת חכמים לאמונה בבורא יתברך שמו.

ואז, - זה מקביל בשני הצדדים, - מה שעכשיו הקב"ה מצד אחד - מצידו יתברך שמו "א-ל אמונה ואין עול" - "שהאמין בעולמו ובראו" כדברי חז"ל, זה האור ששמו שהאמונה בבורא היא שלימה כך גם הוא האמין בנבראים ובראם, אבל מצד שני האמונה בחכמים שהיא אינה שלימה זה מקביל ל"הן בקדושו לא יאמין".

עומק אורו של משיח - שהקב"ה מאמין במשיח

אבל כשיתגלה האור של האמונה השלמה שהאור של האמונת חכמים נכלל באמונה בבורא - גם בבורא כביכול לא יאמר "הן בקדושו לא יאמין" אלא הקב"ה "הן בקדושו לא יאמין", - זה האור דלעתיד לבוא.

וזו עומק אורו של משיח, אורו של משיח מגיע מאותו מקום שהקדוש ברוך הוא מאמין בו בשלימות, - דלא כשאר החכמים שיש בהם צד של "הן בקדושו לא יאמין", וכדברי חז"ל ש"אין הקב"ה משרה שמו על צדיקים בחייהם שמא ירשיעו".

שאלות ותשובות לאחר השיעור

העיבור הדבר משתכח, אבל עצם מדרגת העיבור שהיא שורש שם אם שבו בוודאי שאינו נעקר, אלא שיש את התוספות, - שגם העיבור עצמו נחלק לכל החלקים כולם, - וודאי שיש את האופן שגם במה שהוא משכח עדיין נשאר ה'רשימו' ומצד כך ה'רשימו' הוא דבר מוכרח שיהיה קיים אבל כהגדרה כוללת וודאי שגם את המוחין הוא משכח וזה יכול להסתלק.

[תגובה לשאלה] כל דבר שבא באופן של תוספת הוא בר הסתלקות וממילא האמונה בו היא אינה אמונה שלימה כי הוא עצמו בר-סילוק - מיניה וביה מונח בתוך הדברים - "ותקעתיו יתד נאמן" וודאי שלא שייך שיהיה על דבר שהוא בר סילוק, - מיניה וביה.

[שאלה, ואם יש "ותקעתיו" כלומר שהוא גדול?] **תשובה:** לא שהוא גדל כפשוטו, כפשוטו זה השורש של עצם לידתו והכח של ה"מגדלת" יכול להסתלק, זה מה שהסברנו בהרחבה שמצד אחרית הימים שיהיה תחיית המתים שיצטרף לעצם כח המוכרח, - אז יהיה צירוף של שניהם, אבל בעלמא דידן זה שני דברים נפרדים כמו באב"י - יש את ה'מעוברת' ולאחר מכן אין את ה'מיניקת' אלא יש רק 'מגדלתו' לעצמו, אין הצירוף של מגדלת יחד עם מי שמולידתו.

ולעתידי לבוא יהיה את הצירוף שהמגדלת והמולידתו תהיה אחת, זה שלימות האחדות של שני חלקי האמונה.

[שאלה מהשומעים: הרב הזכיר את מאמר חז"ל שכשהמשיח בא הוא עומד על הגג של בית המקדש וכו' ולכא' בפשטות הדבר איך שייך שהוא כבר עומד על גג בית המקדש ושעדיין יתכן שלא יאמינו, והרי אפילו הרמב"ם אומר שכשהמשיח יבוא ויעשה מלחמות ויבנה בית המקדש, אז נדע שהוא המשיח]

תשובה: הרמב"ם כותב על זה "הרי זה בחזקת משיח", הוא לא כותב שאז זה יהיה וודאי, וא"כ ברמב"ם מפורש בדיוק הפוך שזה רק חזקה.

[תגובה לשאלה] וודאי שהתפיסה הראשונה כשמתגלה מדרגה של עיבור זה ההבחנה של עצם כח כך שהיא מולידתו, ולאחר מכן שמתגלה יניקה ומוחין זה כח האם המגדלת ולכן היניקה והמוחין הם גם ברי-הסתלקות כי הוא יכול לחזור ולהיות "תלת גב תלת" שזה סוד גלות מצרים, - והיא גופא מה שהשורש של האם קיים זהו רק בעיבור שזה מוכרח אבל ביניקה לא מוכרח שהיא תניק אותו וכן מוחין כמובן לא בהכרח שהוא יקבל מוחין ממנה, וא"כ הם דברים ברי-הסתלקות, משא"כ מהעיבור הוא לא יכול להסתלק כי זה האם המולידתו, זה עיבור בעצם, - בכל הסתלקות לעולם הוא חוזר לעיבור, הוא חוזר ל"תלת גב תלת", לא כפשוטו, אבל הוא חוזר לעיבור, העיבור הוא דבר שאינו בר סילוק, תמיד נשאר ההארה של העיבור שזה שם האם שאינו נעקר.

[תגובה לשאלה] בוודאי שבפשטות דברי חז"ל "כיון שיוצא לאויר העולם משכח" שיש מציאות שמצד המוחין שהיו בשעת

סיכום קצר וחלקי

"הן בקדושו לא יאמין" שזה מקביל לאמונת חכמים שהיא אינה שלימה, - אבל לעת"ל זה גופא עומק אורו של משיח שמגיע מכח שהקב"ה מאמין במשיח בשלימות - "הן בקדושו יאמין".

ה. בשלב הראשון שבביאת משיח יהיה ספק אם הוא משיח כי זה אמונה במדרגת אמונת חכמים, ובאמונת חכמים מכח שהחכם יכול למות לכך גם האמונה בו מולבשת ומופשטת, אבל באור השלם של משיח שמתנוצץ בו ה"וחי לעולם", - כמו שעצם האמונה בבורא היא שלימה כי הוא מלך חי וקיים כך "עתידים צדיקים שיקראו ע"ש בוראם" שהאמונת חכמים נכללת באמונה בבורא והאמונה במשיח היא אמונה שלימה.

ו. מה ששייך כלל פגם באמונה בבורא הוא רק מחמת התלבשותה במדרגת אמונת חכמים שמסתירה את האמונה העליונה, אבל לעת"ל אמונת חכמים תתעלה לאמונה בבורא ואז יתגלה שיש רק אמונה אחת שלימה.

[נושא השיעור הוא בירור סוגיית האמונה, האמונה העליונה בבורא ית"ש והאמונה התחתונה - אמונת חכמים ששייך בה פגם, ואיחודם לעת"ל - בתחה"מ ובביאת המשיח - לאמונה אחת שלימה].

א. ישנם שתי הבחנות של אם, אם המולדת שהיא אם בעצם בלא אפשרות שינוי, ואם המגדלת ששייך בה השתנות, ומאותה תפיסה של אם המולדת יש את עצם האמונה בבורא ית' שחקוקה בנשמות ישראל "מאמינים בני מאמינים" בבחינת יתד נאמן, ומצד האם המגדלת יש את האמונת חכמים ששורשם משה ששייך בה בחינת "מאמין ואינו מאמין".

ב. משה רבינו שהוא האם המגדלת של בני ישראל מזמן גאולת מצרים, מתגלה בו החשש של "והן לא יאמינו לי" - וזה מכח גזירת פרעה 'כל הבן הילוד' וגו' שגרם לכך שהאם המגדלתו היא בת פרעה, ושורש חסרון האמונה במשה מתגלה בדתן ואבירם. וזה מתגלה בפרטות בהתנגדותם לירידת המן שיורד דבר יום ביומו מכח האמונה במשה [= המן שבאמן] ולכן הם מותירים למחר בבחינת 'קטני אמנה' שאומרים מה נאכל למחר.

ג. הכח המחיה בתחית המתים הוא עצם אור האמונה בתחיית המתים וזהו "וצדיק באמונתו יחיה", ושורש האמונה בתחיית המתים הוא בבחינת האם המגדלת וזהו מאותו שורש של יצירת אדם מן האדמה - שנקראת אמו של האדם - שהקב"ה נופח רוח חיים בעפר מן האדמה - מכח כך תהיה תחה"מ לעת"ל.

ד. במקביל לאמונה השלימה בו ית"ש - גם בשורש השורשים מצידו ית"ש, נאמר "א-ל אמונה - שהאמין בעולמו ובראו" שזה מתגלה ביחס לישראל במה שהוא ית' השורש שלהם כמציאות בלתי משתנה, אבל מאידך נאמר

א-מ-אמן-בלבכיפדיה עבודת השם
מספר שיעור בקול הלשון 31463571

אוצר האותיות

אמן יהיה שמיה רבה

האמתת הדברים ומלשון תפילה, שאני מאמין שכך הם הדברים ומתפלל עליהם. ולכאור' יש להבין מהיכן יש לאדם כוח להאמין. והביאור ששורש לכל מה שיש לי כוח להאמין בו, היינו משום שהוא עצמו נאמן. וזה קודם לאמונה שלי בו, אלא קודם כל הוא נאמן, ואח"כ אני מאמין בו. למשל בשר ודם שאיננו נאמן א"א להאמין בו, מה הגורם להאמין בו, זה שהוא נאמן, נאמנותו יוצרת אפשרות להאמין בו. וכשאנחנו אומרים קל מלך נאמן, במה שאנחנו אומרים אמן, כל שורש אותה אמונה נובעת מכך שאני יודע שהוא נאמן.

והאמת היא שאין האמונה בקב"ה דומה לאמונה בבשר ודם. שבבשר ודם אם ראובן נאמן, אז שמעון יכול להאמין לו. אבל אין זה בגלל שראובן חידש מושג של אמונה, אלא האמונה כעצם קיימת, רק מי אמר שאני יכול להאמין לראובן הרי אולי הוא שקרן, אלא בשעה שהוא נאמן אז אני יכול להאמין בו. לעומת זאת בנמשל כלפי בורא עולם, 'קל מלך נאמן' הוא נאמן, והנאמנות שלו יוצרת מושג חדש שמכוח כך אני יכול להאמין בו.

הרי כל המצוות כולם שורשם במצווה הידועה, מצוות האמונה. מהיכן היא אותה האמונה, מכוח כך שהוא נאמן שלא יכזב דבריו נוצר לנו מושג של אמונה. אבל אין זה רק מחמת שהוא נאמן אז יש לו אפשרות להאמין בו, אלא עצם זה שהוא נאמן זה עצמו מחדש אור של אמונה בעולם. לולא כן לא היה בכלל אור של אמונה בעולם.

נאמנות בבחינת מלך בחוקי הטבע

ובמה בורא עולם באמת נאמן. אנחנו אומרים, 'קל מלך נאמן', ומוזכרים כאן שני תארים כביכול לבורא עולם: אחד שהוא קל, שני שהוא מלך, קל זה שם החסד כידוע, 'קל רחום וחנון', ואז ממשיכים מלך 'נאמן', במה הוא נאמן, בזה שהוא קל, והוא נאמן במה שהוא מלך, יש להתבונן,

אמן הוא אימות הדברים ובקשה עליהם וכולל שם הויה ואדנות

בביאור המושג אמן בכללותו ואמן יהא שמיה רבה בפרט, נבא להבין מהו מושג המילה אמן. השו"ע באור החיים (סי' קכ"ד ס' ו') כותב שכאשר האדם אומר אמן עליו לכוון למה שנאמר וזה אמת. כגון, אתה גיבור לעולם מחיה מתים ומסיים ברוך אתה השם מחיה המתים, עליו לכוון אמת, דהיינו הריני מאמין שהקב"ה הוא מחיה מתים, בכוחו לחיות, מתים והוא יחיה מתים גם לעתיד לבא, ואמת שכן הדבר.

אולם מובא בפוסקים (מג"א שם ס"ק י') שישנה כוונה נוספת למילה אמן, שהוא מלשון תפילה, הלוואי שזה יתקיים. יש אמן שהוא מלשון האמנה, אני מאמין שכך הם הדברים. ויש אמן שהוא מלשון תפילה כאמירת אמן אחר יהי רצון, שאמירת האמן היא כתקווה וכבקשה שהדברים יתקיימו. וישנם מקומות שזה מחבר את הדברים יחד, כגון כאשר הנוסח הוא גם דברים של תפילה, וגם דברים שהם שבחו של מקום, הרי שזה האמנה והאמתת הדברים, וגם תפילה שהדבר אכן יתקיים. וא"כ כללות המושג אמן הוא, האחד האמתה של הדבר מלשון אמת, ושנית אמן מלשון תפילה. ופעמיים שזה כולל שניהם יחד, בכל מקום לפי ענינו.

עוד מובא בדברי רבותינו שאמן הוא שילוב של שני שמות, שם אדנות ושם הויה. כי שם אדנות בגימטריה ס"ה, ושם הויה הוא בגימטריה כ"ו, א"כ שם הויה ואדנות ביחד בגימטריה צ"א. ואמן הוא ג"כ גימטריה 91.

וביאר הדברים הם ע"פ המבואר בגמ' (שבת קי"ט ע"ב) בשם ר' חנינא שהמילה אמן ר"ת 'קל מלך נאמן'. אולם במדרש (ילקוט שמעוני סי' כ"ו) מבואר שאמן זה ר"ת אתה מלך נאמן. ולכאור' צריך להבין במה היא נאמנותו של הקב"ה. ויש להתבונן לפי המבואר לעיל שאמן זה מלשון

נאמנות בבחינת קל שהוא זה שיכול להושיעה ושילוב ב' הנאמנויות

סוג שני של נאמנות, היא נאמנות לקל. מהי נאמנות לקל, שאנחנו מאמינים שהוא זה שיכול לעזור לנו, הקב"ה הוא קל, הוא מרחם, כשיש לאדם צרה, מי שמאמין, ואמונתו כראוי פונה אליו מיד, מי שלא מאמין כראוי, כשיגיעה נקודה קריטית הוא יפנה אליו, כידוע בכל הסיפורים, [יש הרי לא מעט אנשים שחזרו בתשובה מחמת שהגיעו לנקודה קריטית בחיים, ואז בקעה מהם תפילה לבורא עולם הושיעני, אפי' הם עצמם לא הבינו מהיכן זה בוקע]. זה בחינת אמונה לקל, אדם בריא הרי לא פנה מעולם לאבן שתעזור לו, כי הוא יודע שהיא אינה יכולה לעזור לו. אדם פונה רק למישהו שוודאי יכול יעזור לו, ואף רוצה לעזור, לו כי הוא מרחם. וזה עצם הפניה לבורא העולם בבחינת תפילה, הרי שאני מאמין שהוא יכול לעזור ורוצה לעזור. א"כ עצם הפניה, היא האמונה באותה הויה, והאמונה שהיא יכולה לעזור. זה מבחינת 'קל נאמן', ונאמן כי הוא עוזר, ומכוח כך הוא נותן לנו אמונה שאנחנו נפנה אליו.

ביארנו לעיל שבמילה אמן כלולים שני כוונות. כונה ראשונה אני מאמין שכך הם הדברים. כוונה שניה אני מתפלל שהדברים יתקיימו. כשאנחנו מברכים 'ברך עלינו את השנה הזאת לברכה וכו' ומסיימים 'מברך השנים', אומרים אמן, שיתקיים באמת הברכה שהוא יברך את השנה, ובנוסף אני מאמין שהוא בירך את השנים עד היום. האמונה הזאת כלולה ראשית כל, מההויה שבדבר, שאני מאמין שהוא זה שבירך את השנים עד עתה. ואז בא האמן שהוא בבחינת תפילה, יהי רצון שגם עכשיו תמשיך לעזור ותברך את השנה כמו שבירכת את כל השנים.

אמן מאחד את כל קומת הנבראים בהויה ובהנהגה

וביתר עומק, אמן כולל את כל הבריאה, [כל דבר בבריאה כולל את הכל, כיסוד דברי הבעש"ט

מהי הנאמנות הזו ומה היא הנאמנות הזו. הקב"ה ברא הרבה חוקים לטבע, חוקים ידועים, שמש יש לה מהלך משלה, ירח יש לו מהלך משלו, האש שורפת, וכן הלאה והלאה בכל חוקי הטבע. אבל חוקי הטבע ידועים וברורים לנו ואין בהם שינוי. ננסה לדמיין מה היה קורה אם לא היה חוקי טבע, אדם היה עולה על מטוס, ע"פ חוקי הטבע המטוס אמור להמשיך לטוס, הקב"ה משנה לרגע את חוקי הטבע הבן אדם מיד נופל, אלא כיצד באמת בן אדם עולה על מטוס ואינו מפחד, כי הוא מאמין.

בלשון הגמ' אמונה זו נקראת אמונה בחי העולמים, כמו שכ' מאמין בחי העולמים וזורע, אדם זורע ומשקיע סכום כסף גדול בזריעה, רק משום שהוא יודע שיש חוק טבע שאומר שהאדמה מצמיחה, והוא אינו חושש שהטבע ישתנה. אולי הוא חושש שמא לא יהיה גשם והוא יצטרך להשקות באופן אחר, ולא באופן טבעי. אבל זה שהאדמה באופן טבעי מצמיחה כאשר זורעים בה, זה הוא אינו חושש שמא יחול שינוי. זהו מאמין בחי העולמים וזורע. פוק חזי כמה אנשים זרעו והייתה שנת שידפון ולא צמח, אז במה הוא מאמין, אלא הוא מאמין שאם הבורא הנהיג את העולם עד עכשיו בחוקי טבע אלו, כך הוא ג"כ ימשיך להנהיג אותו. וכך האדם עושה כל פעולתיו ע"פ חוקי הטבע, לא תראו אדם מנסה לדחוף הר, מדוע לא, כי הוא יודע שבחוקי הטבע הוא אינו יכול לדחוף הר, אלא רק דברים קטנים [זולת אנשים שנמצאים במדרגות גדולות של ניסים גלויים ומוחשים]. מ"מ האדם הממוצע מפעיל את כל פעולתיו ע"פ חוקי הטבע.

זה נקרא מלך. הקב"ה הוא מלך, הוא קובע חוקים בבריאה, ודבר מלך שלטון ואף אחד לא יכול להמרות את רצונו, חוקי הטבע נשלטים ע"י כי הם עבדיו כביכול, והם חייבים לשמוע למה שהוא מצוה. הקב"ה אומר לשמש לנוע היא חייבת לנוע, וכן הלאה והלאה ע"ז הדרך. זו נאמנות אחת, נאמנות שחוקי הטבע שהקב"ה חקק בבריאה, הם ימשיכו גם הלאה. ועל נאמנות זו אנחנו בונים את כל חיינו בכל רגע ורגע. זו היא נאמנות מבחינת מלך שבדבר.

ועולה מדבריו שיש אמונה שאני מאמין שהבורא קיים, והוא ברא את הנבראים, אבל זה עדיין לא מכריח את זה שהוא מנהיג אותם. וכמו שמבואר ב"ג עקרים.

ובאמת דאלו הם שני אמונות שונות, ישנה אמונה שאני מאמין שהוא ברא את העולם וכל הנבראים. אדם יכול להאמין שהוא ברא את הכל, וקבע את חוקי הטבע, ומשם והילך הוא עזב את העולם לחוקי הטבע.. וממילא אין סיבה שאני אפנה אליו בעת צרה. אבל ישנה עוד אמונה שכוללת בקרבה שאני מאמין שהוא ג"כ זה שממשיך להנהיג את אותה הויה בתמידיות, ולא עזב את העולם לחוקי הטבע. ובאמן אנחנו מאחדים את שני האמונות האלו יחד, גם שהוא זה שברא את כל הנבראים והויה אותם, וגם שהוא זה שממשיך להנהיג הלאה את אותם הנבראים. וב' אמונות אלו בנויות זה ע"ג זה, כי אם אדם לא מאמין ח"ו שיש בורא לעולם, אז ודאי שהוא לא יפנה אליו בעת צרה. ונקודת האחדות בשני אמונות אלו נמצאת בזה שהאמן בא להגיד 'אין עוד מלבדו', כי אם אדם מאמין שהקב"ה ברא את העולם, ועכשיו הוא עזב את העולם להנהגת הטבע, עולה שעכשיו חוץ מבורא עולם יש כאן עוד משהו, כי הוא הרי עזב את עולמו ח"ו. אבל אם אני מאמין שהוא ברא את העולם, והוא ג"כ ממשיך להנהיג אותו בכל רגע ורגע, עולה שאין עוד מלבדו, ואין עוד שום כוח בעולם.

אמן יהא שמיה רבה פרשו הוא שהוא השליט בכל העולמות

ונראה ע"פ הדברים הנ"ל, שזהו ג"כ פרוש המילה 'אמן יהא שמיה רבה מברך לעולם ולעולמי עולמא', דהינו, אני מאמין שהוא מבורך בכל העולמות. ועומק הדבר הוא, כמו שמסביר הנפש החיים שהקב"ה הוא זה ששולט בכל. וזו היא תכלית הבריאה, להגיע להכרה של 'אתה הורית לדעת אין עוד מלבדו', כאשר אני מאמין שהוא זה שברא את הכל, הוא חקק את חוקי הטבע, והוא ממשיך להנהיג אותם לעולם, זו היא ההכרה הברורה שאין עוד מלבדו בכל העולמות כולם. וא"כ עולה שכל אמן, הוא אמן

'האוחז במקצת האחדות אוחז בכולו', כל דבר הוא הכל, רק צריך חכמה להבין כיצד בכל דבר קטן רואים הכל, כמו שאומרים בתפילה כולם בחכמה עשית, אם תגלה את החכמה שבה, תגלה את הכולם שבה. בכל דבר שאנחנו מעמקים בו, צריך בחיצוניות לראות את הפרטיות שבו, ומאידך צריך לראות איך הוא מאיר בקרבו את הכל. וכן במושג אמן, אמן כולל הכל. היכן נגלה הכללות שבו, כמו שהזכרנו שאמן זה גימטרייה שם הויה ושם אדנות, שם הויה פרושו זה עצם ההויה, היה הויה ויהיה, והוא זה שמהוה את הנבראים. שם אדנות פרושו הנהגה שהוא שולט ואדון באותם הנבראים ומנהיג אותם. חוץ מהמציאות של הויה והנהגה אין כלום בעולם. כל דבר בנוי מהויה והנהגה, והנהגה היא התנועה של ההויה. דרך משל יש שולחן יש את עצם השולחן, ויש את השימושים בשולחן. כך כל הבריאה בנויה בתפיסה של הויה וכוח תנועה שהיא הנהגה.

א"כ עולה ששם הויה ושם אדנות, הם בעצם תפיסת כל הנבראים כולם, [יש גם שם אלקים אבל זהו עניין בפנ"ע]. וידוע בדברי רבותינו ששורש השמות כולם הם שם הויה ושם אדנות, כי זה כל מה שיש בבריאה הויה ותנועה של ההויה שזה אדנות, ובזה כלל כל קומת הנבראים. א"כ אמן שהוא גימטרייה של שם הויה ושם אדנות, הוא כביכול מאחד את כוח ההויה והנהגה שבבריאה יחד. וכשאני מאמין בשניהם בשילוב, שם שורש אחדות כל הבריאה.

אמונה בהויה ובבריאה ואמונה באדנות ובהנהגה

ולהמחיש הדברים ביתר ביאור, יש להביא את דברי הרמח"ל בדעת תבונות שמאריך לבאר שהיו הרבה אנשים שטעו בכל מיני טעויות באמונה, חלקם ח"ו כפרו בכלל במושג שיש בורא לעולם, חלקם סברו שהוא קיים, אבל מעולם אין לו שייכות להנהגת הבריאה, כי גם אם הוא קיים אין הכרח לכך שהוא ג"כ מנהיג.

פעולה, ולכך אדם הראשון כביכול ניסה להעלים עצמו מהקב"ה. וכאשר האדם מעלים את עצמו מהבורא, שם יש לו אפשרות לחטא, ולהגביל את עצמו, ולמות בחטאו. אבל כל זמן שהוא לא חטא הוא לא העלים את עצמו מבוראו, אז בורא עולם מתגלה שם באור אין סוף, ולא יכול להיות שיהיה גזר דין. שהרי הקב"ה הוא חיי החיים, וגזר דין הוא מושג הפוך מחיי החיים, המשך שאין לו הפסקה. ממילא היכן שחיי החיים נגלה לא שייך ממות, ורק היכן שחיי החיים לא נגלה שם שייך ממות.

עבירה מלשון עבר האדם מעביר עצמו מהתפיסה האין סופית לתפיסה הגבולית ובאמירת אמן הוא מחזיר עצמו לתפיסה האין סופית

בורא העולם חקק, שבשעה שהאדם חוטא, החטא יוצר מסך שמבדיל בינו לאדם החוטא וכמו שכ' (ישעיהו נ"ט ב') 'עונותיכם היו מבדילים בינכם לבין אלוקיכם', וברגע שהוא נבדל מהאין סוף, הוא יורד מיד מהתפיסה של האין סוף לאותה תפיסה הגבולית, ושם אפשר לקצוב לו את דינו. וממילא כשהאדם חוטא שהוא מעביר עצמו כביכול לצד אחר, הוא יורד מהתפיסה האין סופית של הקב"ה, לתפיסה הגבולית שבה אפשר לקבוע עונש, [אבל אדם שדינו מגיע לפני הקב"ה, כמו שאמר רשב"י על עצמו 'אין דיני כשאר כל אדם' וכמו שכ' באדרא זוטא 'בחד קיתרא אתקטרנא בקודשא בריך הוא', ממילא אם הוא נידון לפני בורא עולם שם לא שייך המושג דין, כי הקב"ה הוא אין סוף, ולא שייך בו הגבלה]. וזו היא ג"כ עצת הנפש החיים, שכשאר יש על האדם דינים, יחזור וישנן אין עוד מלבדו, כי אם מתגלה האין עוד מלבדו אין דין. וכן על בעל גאווה אומרים חז"ל 'אין אני והוא יכולים לדור בכפיפה אחת', כי בעל גאווה תופס מקום לעצמו, וכל עבירה היא בבחינה שתופסת מקום לעצמה.

והתיקון של אותו האדם אשר העלים את עצמו ועבר ממקום האין סוף למקום הגבול, הוא לומר 'אמן יהא שמיה רבה בכול כוחו, משום שבכל כוחו הוא מחבר את כל רמ"ח אבריו ושם"ה גידו,

שמאחד את כל העולמות, רק ודאי שצריך גם כונה לכך, שאני מאמין שהדברים הם אמיתיים, ואני מאמין בכל טבע הבריאה שהוא טבע. אבל מ"מ במילים עצמם זה מתגלה יותר באמן יהא שמיה רבה, ששם זה ממש אימות לכך שזולתו אין כלום.

כל העונה אמן יהא שמיה רבה בכל כוחו קורעים לו גזר דינו של שבעים שנה

והנראה שלכך אומרים חז"ל, שכל העונה אמן בכל כוחו קורעים לו גזר דינו. והזוהר הק' (פרשת ויקרא דף כ' ע"א) מוסיף שקורעים לו גזר דינו של שבעים שנה. וצריך להבין מה כוונת הדברים שקורעים לו גזר דינו, וביותר צ"ב הוספת הזוהר מה יש בשבעים שנה.

וצריך להקדים ולבאר מהו המושג גזר דין. המילים גזר ודין שניהם הם לשון של צמצום, גזר - חיתוך הדבר, הגבלתו וצמצומו, דין, די-ן הגבלה. דהינו אם אדם היה אמור לחיות כך וכך שנים, כשהוא עבר עבירה מצמצמים ומגבילים לו את אותם שנים. וכיצד הוא יכול לבטל את אותו צמצום והגבלה, כאשר הוא מאיר את האור של בורא עולם באותו הדבר, כיון שאור זה הוא אור אין סוף, הרי הוא ביטל את הגזרה מיניה וביה. וכשאומרים 'אמן יהא שמיה רבה מבורך לעולם ולעולמי עולמיא', אנחנו כביכול ממשיכים את התגלותו בכל העלמות. כי 'מבורך' הוא משורש הברכה, כמו בלשון המשנה הברכה באילן, שפרושה להמשיך ממנו עוד עץ, [כל ברכה זה מלשון המשך, שורש ברכה הם אותיות ב' כ' ר', שהם המשכה של א' י' ק'].
ולשון עברה הוא מלשון 'עבר', כביכול בורא העולם נמצא בצד אחד, וכשהאדם עבר עבירה הוא כביכול העביר את עצמו למקום אחר שהקב"ה לא נגלה בו. וכאשר האדם חוטא הוא כביכול מעלים את עצמו מבוראו, ח"ו שהקב"ה לא רואה אותו, אלא הוא מעלים את עצמו ממנו. וכמו שמצינו בחטא אדם הראשון, שכאר הקב"ה בא לחפשו בגן עדן, הוא התחבא, 'וכמו שנאמר' את קולך שמעתי בתוך הגן ואירא ואחבא' (בראשית ג' י'), כי עבירה תופסת את אותה

ברורה שאין עוד מלבדו, אבל כל עוד האדם אינו מאחד אותם הוא לא מגיע לתפיסה של 'אתה', יכול להיות שיש מלך ויש קל, אבל זה עדיין לא מחייב שזה יהיה בתפיסה של נוכח. אבל כאשר האדם מאחד אותם, והוא יודע שאין כוח ששולט בבריאה זולת הקב"ה, במה שהיה אותם, מהוה אותם, ומנהיג אותם. ממילא הוא יגיע לתפיסה של נוכח, לתפיסה של 'אתה'. כי כל מה שאדם לא מגיע לתפיסה של 'אתה' זה רק משום שיש משהו שחוצץ, אבל אם האדם מבין שהוא עושה הכל, מהוה את הבוראים ומנהיג אותם, והאדם מחבר את הקל עם המלך, אז שייך תפיסה של 'אתה'. אבל כל עוד האדם לא רואה גם את הקל וגם את המלך לא שייך כלל 'אתה'.

לסכום הדברים, אמן בכללות, ואמן יהא שמייה רבה בפרטות, זה בעצם כוח שמחבר את האדם לשורשי האמונה, ומאחד את הבריאה כולה באמונתו. ומדוע אומרים חז"ל שצריך שיהיה בכל כוחו [רש"י מסביר שבכל כוחו הכונה בכל כוונתו, תוס' מביאים שיטת הר"י בקול רם, ובזוהר מבואר שצריך שיהיה בבחינת כל עצמותי תאמרנה], כי זה כל עניין האמן, שיאמין שהכל זה 'אין עוד מלבדו'. ואם בחלק מהכוחות הוא אומר את אותו אמן, ובחלק מהכוחות אינו אומר את אותו אמן, הרי שהוא לא מאמין שאין עוד מלבדו, אלא רק חלק מכוחותיו מאמינים אבל חלקם אינם מאמינים, ורק כשיקרא בכל כוחו אז הוא מגלה אצלו את האין עוד מלבדו, ומתגלה אצלו אור אין סוף שלמעלה מן הגבול, וממילא יקרה גזר דינו. וכאשר נעשה את זה בסיעתא דשמיא, נזכה שיאיר עלינו אין סוף, ונזכה להידבק בו בעז"ה.

לאותה תפיסה ששמו ית' יתגלה בכל העולמות כולם. המילה עולם נגזרת מלשון העלם, ואמן יהא שמייה רבה מבורך לעולם ולעולמי עולמיה פרושו, שהוא יתגלה בכל העלמים שקיימים, וממילא הוא יתגלה גם באותו מקום שהאדם חטא, ואם יהיה שם גילוי של בורא עולם ממילא לא שייך בו עונש. ולכך כל העונה 'אמן יהא שמייה רבה' קורעים לו גזר דינו. ואומר הזוהר שאפי' גזר דין של שבעים שנה יכול האדם להסיר מעליו באמירת 'אמן יהא שמייה רבה', והביאור, שהרי ימי חיינו בהם שבעים שנה, וא"כ אומר הזוהר שאפי' אדם שנגזר עליו שיאבד ממנו כל החיות שלו שהן שבעים שנה, יכול לבטל אותו הגזר דין ע"י אמירת 'אמן יהא שמייה רבה', שהרי זה המהות שאפי' בהעלם הכי גדול אפשר להאיר את האור אין סוף של הקב"ה.

הזכרנו לעיל שאמן זה ר"ת אתה מלך נאמן, כוונת הדבר שהאדם מגלה את הבורא בהעלמים בבחינת נוכח, כמו שכתוב (תהילים כג' ד') 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי', לא כ' 'כי הוא עמדי', משום ש'הוא' זה בבחינת נסתר, ו'אתה' זה בבחינת נוכח, ואם זה בבחינת נסתר אז יש באמת ממה לירא. דוד המלך אומר על עצמו, גם אם אכשל בעבירה ויגיע לי גהינום 'לא אירא רע', הוא אינו מפחד משום 'שאתה עמדי', אם הקב"ה איתו ממילא לא שייך גהינום. ולעיתיד לבא שתתמלא כל הארץ דעה, כבר לא יהיה גהינום. רק עתה שיש מצב של העלם שהוא כמו צל, ממילא שייך גהינום, שהרי לכך גהינום נקרא 'צלמות' שכמו שצל נוצר מחמת שיש שמש מעליו, ויש משהו שחוצץ בינו לבין השמש, כך הגהינום נוצר מחמת שיש לאדם עבירה שחוצצת בין האור אין סוף לבינו, וממילא אם הוא נמצא בצל, שם מקום המוות. כי הוא אינו מחובר למקור החיים, שזה בורא עולם. ולעיתיד לבא עתיד הקב"ה להוציא חמה מגרתיקה, ואז לא יהיה צל, דהינו לא יהיה העלם.

תפיסת 'אתה' היא רק ע"י שילוב האמונות

אמן הוא גילוי של הויה ואדנות כמו שאמרנו, כאשר האדם מאחד אותם יחד, הוא מגיע להכרה

מדור מחשבה

בלביפדיה מחשבה

אמן

סוגיות במחשבה

אמן

בלבביפדיה מחשבה

אמן

שם אמן משורש הוי"ה

שורש א' מ' נ', שורש אמן הוא השורש לכל המילים שנופל בהם לשון אמונה, אומן, נאמן, אמונה וכדו'.

שורש אמונה בתורה מוזכר בפעם הראשונה בפרשת לך לך, "היה דבר ה' אל אברהם במחזה לאמר אל תירא אברהם אנוכי מגן לך שכרך הרבה מאוד" (בראשית טו א), "ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם, ויאמר לו כה יהיה זרעך, והאמין בה' ויחשבה לו צדקה" (שם ה-ו). אומר רש"י (שם) "והאמין בה', לא שאל אות על זאת", זוהי אמונה שלמה, ללא אות לראיה על הדבר. זהו א"כ האזכור הראשון בתורה ללשון אמונה, "והאמין בה' ויחשבה לו צדקה". בדרך רמז, המילה 'צדקה' יש בה ד' אותיות, צ' אמנים, ד' קדושות, ק' ברכות, ה' חמשה חומשי תורה. א"כ הצ' שבצדקה מרמז על מילת 'אמן', ו'אמן' גופא בגי' צ"א, גימטריא הוי"ה אדנו"ת, זה מ"ש "והאמין בה' ויחשבה לו צדקה".

בגמ' במס' שבת (קיט:) איתא, "שומר אמונים אל תקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמן, מאי אמן אמר רבי חנינא א-ל מלך נאמן", ההגדרה של אמן זה קל מלך נאמן, שם הוי"ה ושם אדנות יחדיו בגימטריא אמן.

פעם נוספת נאמר לשון אמונה בתורה לגבי מלחמת עמלק, "ויהי ידיו אמונה עד בוא השמש" (שמות יז יב), ושם נאמר "כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק מדור דור" (שמות יז טז). אין השם שלם, י"ה בלבד, אם נצרף את האותיות יו"ד וה' במילוי, ה' מתמלאת בג' אופנים, ה"י, ה"א וה"ה, ג' פעמים י"ה בג' אופני המילוי של ה' עולה בגי' 'אמן', זה עומק המלחמה של עמלק שחלה על השם י"ה.

הבחנה נוספת ב'אמן', מבוארת בד'

רבותינו, האותיות הבאות לאחר אותיות 'אמן' הם 'נסב', נסב בגימטריא 'יבק', שם יבק כידוע הוא גימטריא של שם הוי"ה ושם אלוקים, זה ההבחנה המתגלה באותיות אחרי אמן. אופן נוסף שיש בגדר שם אמן, "זכר ונקבה בראם וכו' ויקרא את שמם אדם" (בראשית ה ב), שם אדם חל על שניהם, ב' פעמים אדם עולה בגי' עם הכולל 'אמן' ('אדם' בגי' שם הוי"ה במילוי, יו"ד ה"א ו"ו ה"א). אלו הגילויים של שם הוי"ה ב'אמן', ושאר הצירופים שנתבארו.

א"כ שורש אמן נכתב ביחס לשם הוי"ה, והוא מתפשט אף למציאות הנבראים. בדברי רבותינו מבואר שארבעה שמות יש לו לאדם, ואחד מהם איש, 'איש' ר"ת אמן יהא שמיה, זה עומק ההתפשטות ממדרגת אמן בקב"ה למדרגת אמן באדם.

חיבור אמן לבורא ולנברא

בהגדרה מדויקת יותר, כידוע יש את הבורא והנברא, ויש את הממוצע ביניהם, הבורא ית"ש נאמר בו אמן, א-ל מלך נאמן כמשנ"ת, הנבראים גם יש בהם מציאות של אמונה, כמו שדורשים חז"ל על הפסוק א-ל אמונה" (דברים לב ד), שהאמין בעולמו ובראו, זוהי האמונה שישנה כביכול בנבראים. נקודת הממוצע בין הבורא והנברא היא מדרגת משה רבינו כמ"ש "אנוכי עומד בין ה' וביניכם" (דברים ה ה), וגם במשה נאמר לשון אמונה, "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (שמות יד לא), "וגם כך יאמינו לעולם" (שמות יט ט). לפי"ז המילה 'אמן' היא כנגד שלושת ההבחנות הללו, א' זה הראשית עליונה, אמונה בבחינת א-ל אמונה, נ' זה צד התחתון בבחינת מקום הנפילה, והממוצע ביניהם הוא מ', מ' לעולם הוא הממוצע.

א"כ אמן נאמרה ביחס לשמותיו ית"ש,

המדרגה הנקראת אמן היא עומק הגילוי של צירוף זכר ונקבה, שחיבורם גם יחד עולה בגימטריא אמן.

בחיבור של זכר ונקבה יש שלושה מדרגות של חיבור, יש חיבור במדרגת ראש - פה, "ישקני מנשיקות פיהו" (שה"ש א ב), יש חיבור במדרגת גוף, "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני" (שם ב ו), וישנה הבחנה של "והאדם ידע את חווה אשתו" (בראשית ד א). מצד ההבחנה הזו ג"כ יש התפרטות של אמן לג' חלקים, בד' רבותיו מבואר שיש ג' הבחנות של אמן כמשנ"ת לעיל, וכיון שנתבאר שמדרגת האמן היא חיבור של זכר ונקבה שמצורפים יחד, וחיבור זכר ונקבה בכללותו יש בו שלושה חלקים, זהו החיבור של ג' חלקי האמן גם יחד.

ג' אותיות 'אמן' מקבילים ביחס לג' החלקים שהזכרנו בחיבור זכר ונקבה, מדרגת הא' זה החיבור של ההתחלה במדרגת ראש, ראש - רש-א', מ' זה החיבור במדרגת גוף, זה נקודת האמצע, ונ' זה החיבור במדרגת רגליים, כדכתיב "סומך ה' לכל הנופלים" (תהילים קמה יד), ומקום הנפילה הוא ברגליים כמ"ש "בין רגליה כרע נפל שכב" (שופטים ה כז). זה הצירוף השלם של קומת אמן במדרגת חיבור זכר ונקבה בכל שלושת החלקים הללו, זה שלימות המדרגה הנקראת אמן.

לפי"ז יבואר לשון אמן שנאמר באברהם אבינו בבשורה שנתבשר שיהיה לו זרע, ובעומק לאברהם אבינו כבר היה זרע, "לו ישמעאל יחיה לפניך" (בראשית יז ח), אלא מה שהיה חסר לאברהם אבינו זה החיבור של אברהם ושרה יחד, שהוא מכוח יצחק הנולד. א"כ שלימות המדרגה שהיה חסר לאברהם אבינו הוא חיבור הזכר והנקבה, ישמעאל נולד מהגר שהייתה שפחה ולא היה בה גילוי גמור של חיבור זכר ונקבה, נמצא שהבן שהיה לאברהם אבינו לא בא מחיבור זכר ונקבה בשלמות. כוח החיבור של האמן שמחבר זכר ונקבה בשלימותו עדיין לא נתגלה באברהם, וזה מתגלה רק בחיבור

ובחלוקה לג' נאמר אמן ביחס לבורא, ביחס לנבראים, וביחס לנקודת הממוצע המחברת ביניהם. בדקות, הממוצע העיקרי הוא בבחינת תורה, ושורש האמונה במתן תורה הוא במה שהקב"ה פרש את כל הרקיעים במתן תורה והראה להם שאין עוד מלבדו, ויתר על כן נאמר לשון אמונה בהתפשטות של התורה במצוות, "כל מצוותיך אמונה" (תהילים קיט פו).

חיבור זכר ונקבה במדרגת אמן

אנו עוסקים בשורשי א' מ', שורש א' ב' הוא בבחינת אב ושורש א' מ' הוא בבחינת אם. א"כ זה בחינת המשכה מנקודת ההתחלה, א' זה נקודת ההתחלה וב' זה נקודת ההמשכה, ולעומת זאת המציאות של אם היא התחלה מנקודת האמצע עד סופו של הדבר, בבחינת 'אמת', א' מ' ת', ועל אף שגם ב'אם' יש את האות א', ההתחלה שלה היא מהאמצע ולא מנקודת ההתחלה, זה ההגדרה הנקראת א' מ'. ביתר ביאור, ה'אם' מקבלת את הא' מהא' של האב, מהזכר, ולכך נקודת ההתחלה של הנקבה היא תמיד מהאמצע ולא מההתחלה. אולם בוודאי שיש גם הבחנה שאף האם יש בה א' כי מתחלת מן ההתחלה.

זה עומק ההבחנה המתגלה ב'אמת' שהיא בחינת ראש תוך וסוף, והוא כאשר מתגלה כוח האב באם, וכך גם מתגלה ב'אמן', כשם שב'אב' אחרי הא' יש מציאות של המשכה של ב', גם באם אחרי המ' יש נ', זה נקרא בעומק אמן. מבואר בדברי רבותינו ש'אמן' זה התאחדות זכר ונקבה, פעמים בלשון חז"ל הזכר נקרא אמן והנקבה נקראת אמונה, ופעמים זכר ונקבה, "איהו אמת ואיהי אמונה", והגדרת אמן היא צירוף המדרגה של זכר וצירוף המדרגה של הנקבה ביחד. הזכרנו שהזכר והנקבה נקראים אדם, "זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם", בהבחנה הפשוטה שניהם יחד נקראים אדם, אבל זה מגלה על השורש שגם בהתפרטות כל אחד מהם לחוד נקרא אדם לעצמו, וב' פעמים אדם עם הכולל עולה אמן כמו שהוזכר. א"כ

הקטון תביאו אלי ויאמנו דבריהם". המציאות של החסרון שמתגלה בדברי יוסף, שורשה בחסרון שנתגלה באמונה של אברהם אבינו, כמבואר בדברי רש"י (בראשית טו ו) "והאמין בה", לא שאל אות על זאת, אבל על ירושת הארץ שאל לו אות, ואמר לו במה אדע".

ארץ ישראל בכללות התחלקה ל"ב שבטים, עיקר מדרגת אר"י היא ירושלים, עיקר מדרגת ירושלים זה ביהמ"ק, ועיקר ביהמ"ק נמצא בחלקו של בנימין, כמ"ש "ידיד ה' ישכון לבטח חופף עליו כל היום ובין כתפיו שכן" (דברים לג יב). נמצא שבנימין הוא חיבור של שני החלקים גם יחד, מצד אחד יש בו בחינה של בשורת הזרע, בנימין יש בו אותיות בן, 'בן ימין' (וכמו"כ ראובן נקרא 'ראו בן, אור בן), ובנוסף לכך יש בבנימין גילוי של בשורת הארץ, הוא מגלה את עיקר מדרגת הבטחת אר"י שעיקרה ביהמ"ק, שנמצא בחלקו של בנימין.

יתר על כן, הצירוף של האמונה בבשורת הזרע ובבשורת הארץ מתגלה גם במדרגת יצחק שעליו גופא הייתה בשורת הזרע. עקידת יצחק הייתה בארץ ישראל בהר המוריה, ובעצם יש כאן צד שיצחק נעקד, לפי שאברהם האמין בשלמות רק בבשורת הזרע, ואילו בבשורת הארץ הוא לא האמין בשלמות, נמצא שהיה חסר בחיבור של הזרע והארץ, לכן כשמגיעים אברהם ויצחק להר המוריה חל אותו נקודת קלקול שאין צירוף בין הזרע לארץ. זה השורש לכך שיצחק נעקד, כשמגיע יצחק לביהמ"ק מתעורר אותה נקודת חסרון של בשורת אר"י שאברהם לא האמין בה, וזה חל גם על בנו, ומשם יוצא שיצחק ייעקד ואברהם יפסיד גם את בשורת הזרע. במקום ביהמ"ק במקום המזבח, שם היה את צד ההסתלקות בבשורת הזרע, "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת וכו' והעלהו שם לעולה" (בראשית כב ב), ואם נסתלק הבן אזי מסתלקת מציאות האמונה על בבשורת הזרע, משורש החסרון שהיה בבשורת הארץ.

אברהם ושרה שמחוברים יחד אהדדי, ומשם יבוא כוח ההולדה במדרגת אמן. על זה נתבשר אברהם אבינו בבשורת הזרע, ולכך נאמר כאן לשון אמונה, "והאמין בה" ויחשבה לו צדקה". כאשר שרה ילדה את יצחק היא הייתה בת תשעים, במדרגת צ' אמנים שהזכרנו לעיל, החיבור של זכר ונקבה, אברהם ושרה, היו במדרגת אמן, ומכוח זה ילדה שרה.

חיבור האמונה בבשורת הזרע ובבשורת הארץ

פעם נוספת נאמר בתורה לשון של אמן כשיוסף אומר לאחיו "אם כנים אתם אחיכם אחד יאסר בבית משמרכם ואתם לכו הביאו שבר רעבון בתיכם, ואת אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו דבריהם ולא תמותו ויעשו כן" (בראשית מב יט-כ), "אחיכם הקטן" זהו בנימין. בנימין נקרא בשני שמות, אימו קראה לו בן אוני ואביו קרא לו בנימין, ומפרשים רבותינו מהו בנימין, בן ימין, כלומר, מכוח הנקבה שהולידה את מדרגת ימין היא קרא לו בן אוני, ומכוח הזכר אביו קרא לו בנימין.

הזכרנו שמדרגת אמן היא חיבור של זכר ונקבה בג' אופנים, חיבור במדרגת ראש - נשיקה, חיבור במדרגת גוף - חיבוק, חיבור במדרגת רגלים - "והאדם ידע את חווה אשתו". כשנעשה חיבור שלם בין אברהם ושרה, ומכוח כך נולד יצחק ולאחמ"כ יעקב, א"כ י"ב השבטים גם צריכים להיוולד במדרגה של חיבור שלם. אבל בבנימין מתגלה שהחיבור אינו שלם, "ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא לו בן אוני" (בראשית לה יח), על דרך כלל נאמר שהוולד מחבר בין האב והאם, אבל בשעה שנולד בנימין אין חיבור שלם בין יעקב לרחל, כי מכוח הלידה הזו רחל מתה נעשה הפרדה בין רחל ליעקב. אמו קראה לו בן אוני, לפי שבלידתו נעשה נקודת הבדלה ביניהם.

בעומק, אילו האמונה של אברהם אבינו הייתה מתגלה בשלמות, לא היה מציאות שלאחר מכן יאמר יוסף לאחים "ואת אחיכם

כך מבואר בדברי רבותינו, משורש מדרגת הנפילה באמן, א' מ' נ', הצד הנמוך שבאמן הוא הנ' כמ"ש "סומך ה' לכל הנופלים", מקום הנפילה הוא ברגלים, ובפרטות מקום הנפילה הוא מקום החלל שנמצא בין שני הרגליים, כך מפורש להדיא בד' רבותינו בשם האריז"ל. א"כ דוד המלך שנקרא בר נפלי זה מכוח החסרון באמונה במדרגת הנ', בהתפשטות דקלוקל לבשורת הזרע עצמה.

נתבונן, אצל יצחק אבינו הקלוקל התגלה רק בהו"א בעקידה, אבל בסוף הוא מתקיים באופן השלם, ובנימין ג"כ מכוח האב יש לו מציאות שלמה, אולם מכוח האם אין לו מציאות שלימה, מכוח האם הוא הופך להיות בן אוני. מהו בן אוני שמתגלה מכוח מדרגת בנימין, אוני זה א' נ', במקום שיהיה 'אמן' בשלמות חסר כאן את נקודת האמצע, חסר את מדרגת האם שצריכה לצרף את החלקים. מצד התיקון האם צריכה הייתה לקרוא לו בלשון אמונה, מכוח אם-אמונה-אומן, כלשון הפסוק "ויהי אומן את הדסה" (אסתר ב ז), אומנת שמגדלת את הילד, ואז היה כאן שלימות של מדרגת האמונה, אבל כאשר מכוח האם נאמר "ויהי בצאת נפשה", אז הלידה היא לא באופן של חיבור, אין את הכוח האמצעי המחבר, ולכך הוא נקרא "בן אוני" ללא כוח המ' המצרף. זה נקודת החיסרון שחלה בבנימין. ואצל דוד המלך המדרגה דקלוקל היא בנ' עצמה כמשנ"ת, בבחינת נפל.

הזכרנו את נקודת הנפילה ביצחק, בנימין ודוד, כנגד א' מ' נ', ביצחק החיסרון מתגלה בא', "והעלהו לעולה", באב שמעלה לעולה, בבנימין החיסרון היה במ', בן אוני חסר מ' באמצע והאות ו' מצרפת את הא' והנ', ובדוד נקודת החיסרון מתגלה בנ' של הנפל. זה מדרגת התיקון של אמן, לתקן את שלושת הנקודות דקלוקל שנתגלו ביצחק בנימין ודוד, שלושת החלקים האלה שצריכים להצטרף גם יחד אהדדי, זה שלימות הארת האמן שצריכה לחול בשלימותה.

הכוח הזה משתלשל לתתא במדרגת בנימין, שאצלו מתגלה בעיקר מדרגת אר"י, ירושלים וביהמ"ק, ובמדרגה הזאת אומר יוסף לאחים "ואת אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו דבריהם", כלומר, מחמת שיש חיסרון של אמונה בארץ אין כאן מציאות של שלימות החיבור בין הזרע והארץ. ובדקות, יוסף מבקש מהאחים להביא את אחיהם הקטן מאר"י, ולהוריד אותו למצרים. שורש החיסרון הוא שלא האמין באמונה שלימה במציאות ירושת הארץ, וזה גופא גורם שמורידים את בנימין מאר"י למצרים, שם עומק נקודת החסרון של ירושת הארץ.

החיסרון באמונה במדרגת חיבור זכר ונקבה

משורש האמונה שנחסרה בבשורת הארץ מתגלה שאין אמונה שלימה בחיבור של מדרגת הבן יחד עם מדרגת הארץ. ובעומק, עי"ז מדרגת אדם ומדרגת מקום נעשו שני חלקים שאינם מצורפים אהדדי, כשבשורת הזרע לא מצורפת לבשורת הארץ, בעצם יש כאן חסרון בחיבור של מדרגת אדם עם מדרגת מקום.

הזכרנו לעיל שיש מדרגת זכר ויש מדרגת נקבה, והבן הוא הכוח המחבר את שניהם גם יחד, כמ"ש רש"י על הפסוק "עצם מעצמי ובשר מבשרי" (בראשית ב כג). לפי"ז כשנאמר כאן שאברהם האמין על בשורת הזרע ולא האמין על בשורת אר"י, כפשוטו נקודת החסרון היא באמונה בבשורת הארץ, שהרי בזרע הוא האמין, אבל בעומק החיסרון הוא בחיבורם יחד שזה עומק המדרגה השלימה שנקראת אמן, זה עומק נקודת הקלוקל.

כשנקודת הקלוקל חלה בזרע, הגילוי של זה הוא שהזרע אינו מתקיים, כמו שמתגלה ביצחק אבינו בעקידה, ובבנימין שנקרא בן אוני, אבל שורש המדרגה דקלוקל מתגלה באור דלעתיד לבוא שזה מדרגת דוד המלך, שהוא בבחינת בר נפלי. דוד המלך היה נפל,

מדרגת חיבור האדם והארץ

שלימות ההארה שמתגלה מכוח הארת שלימות האמן מצרפת את מדרגת הנישוק, את מדרגת החיבוק, ואת מדרגת החיבור לארץ, באופן דתיקון בשורת הבן שהיא בשורת הזרע ובשורת אר"י מחוברים אהדדי.

יש ג' אופנים בחיבור של האדם לארץ, החיבור התחתון הוא בבחינת רגליו של האדם שעומדים על הארץ, זהו גדר חיבור האדם למדרגת הארץ במקום רגליו המתחברים לארץ, זהו הצד התחתון של חיבור של האדם למקומו. הצד האמצעי, שעובדים את הארץ עם גופם, ובעיקר ע"י ידיים, שהוא מקום החיבוק. הצד העליון הוא חיבור במדרגת נישוק, כמו שאומרת הגמ' ר' אבא מנשק כיפי דעכו" (כתובות קיב.), שנאמר "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו" (תהלים קב טו), כלומר כאשר ר' אבא עלה לאר"י הוא התחבר לארץ לא רק במדרגת רגליו, אלא במדרגת נישוק, הוא נישק את העפר של אר"י, ועומק מה שהוא נישק את העפר זה להתחבר במדרגה של הצד העליון של הא' המתגלה במקום הראש.

הגילוי העיקרי של החיסרון באמונה בבשורת אר"י התגלה במרגלים, המרגלים באו לבדוק את אר"י ומזה יצא הקלקול של "יען לא האמנתם להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ" (במדבר כ יב), אמנם שם מדובר על מי מריבה, אבל מי מריבה והמרגלים שורשם אחד, בני ישראל לא נכנסים לאר"י מדין המרגלים, ומשה ואהרן לא נכנסים לאר"י מדין מי מריבה. במי מריבה נאמר להדיא לשון של העדר אמונה, "לא האמנתם להקדישני לעיני בני ישראל".

כאשר המרגלים באים לאר"י נאמר "היש בהם עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ" (במדבר יג כ), כאשר אדם נושא פירות, הוא נושא אותם בידי או על כתיפיו, אם הם חביבים עליו הוא נושא אותם באופן של חיבוק, וזו המדרגה שהייתה צריכה להתגלות

במרגלים, "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ", כאשר מתחזקים ולוקחים מפרי הארץ עומק הדבר הוא שמחבקים את אר"י ומתחברים אליה.

הקלקול של מדרגת החיבוק הוא כאשר לא זוכים להתחבר לפירות אר"י ומחבקים אותם, ושורש הקלקול הוא מחמת הפרי הראשון שאכלו ממנו בקלקול. זה בחינת "שלח לך לדעתך, אם אתה רוצה שלח ואם אתה רוצה אל תשלח" (רש"י, במדבר יג ב), מקום הדעת דקלקול חל במקום הראש ב"יש בה עץ", משורש הקלקול של עץ הדעת. וכיון שאין חיבור של חיבוק לארץ בצד התיקון, החיבור לארץ הוא בצד הקלקול שמתגלה במוות, כאשר האדם מת הוא מחבק את מציאות הארץ. זה מה שנאמר בחטא המרגלים, שהם הופכים להיות פגרים ונופלים ממדרגת הארץ

נחדד, החיבור לארץ במדרגת רגלים זו המדרגה התחתונה, המדרגה העליונה זה החיבור במדרגת נשיקה, "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו", זה המדרגה העליונה של חיבור לארץ בכלל, ובפרט לאר"י שהיא הארץ הקדושה. המדרגה האמצעית היא מדרגת החיבוק, ואם לא מחבקים את הדבר באופן הנכון אז נופלים למציאות של מוות.

במרגלים היה את כל שלושת החלקים דקלקול, כנגד החלק התחתון המרגלים הרי נקראו מרגלים מלשון רגליים. (ובעומק הם לא נקראים 'רגליים' אלא 'מרגלים', בחינת האמצע לרגלים, זה השורש שהרגלים מתחילים מהטבור מנקודת האמצע, כמו שאומרת הגמ' על טבריה שנמצאת בטבורו של עולם, כמו"כ מבואר בד' רבותינו שנקודת האמצע של האדם היא נקראת טבורו ושם תחילת הרגלים, וא"כ המרגלים שורשם ג"כ בנקודת האמצע.) זה הגילוי של המדרגה התחתונה דקלקול במרגלים.

למעלה מכך יש בהם קלקול במדרגה האמצעית, מדרגת החיבוק, במקום לקחת את הפירות בצד התיקון של "ולקחתם ונשאתם מפרי הארץ", הם מחבקים את הדבר מצד

ואצל משה נתגלה מ"ש אברהם בבשורת הזרע "כה יהיה זרעך", אצל אברהם אבינו לא היה גילוי להדיא של "כה יהיה זרעך", אלא בדורו של משה רבינו במצרים שילדו ששה בכרס אחד, "וירבו ויעצמו במאוד מאוד ותמלא הארץ אותם" (שמות א ז), שם נתקיים במידת מה "הבט השמים וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם", "כה יהיה זרעך".

אבל גם מצד בשורת הזרע עצמה חל קלקול במשה רבינו, שהרי פרעה גזר "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו" (שמות א כב), נסתכל פרעה באיצטגנינו וראה שיש שם כוכב אחד שיש בו דם, ומהדם עתיד ללקות מושיען של ישראל. ובערכין דידן, כוונת הדבר שנסתכל בכוכבים וראה כוכב וכו' והוא עתיד ללקות, פרעה הסתכל במדרגת "הבט נא השמימה וספור הכוכבים", ואז הוא ראה את אותו כוכב שיש בו דם ש"ז נאמר שהוא עתיד ללקות.

משה רבינו נאמר בו "לכן לא תביאו את הקהל הזה שמה" (במדבר כ יב), ברב בישר וברב בישרוהו כמו שאומרים חז"ל, "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה" (דברים ג כו), כלומר הוא לא הכניס את בני ישראל לארץ. אז כפשוטו החיסרון היה רק במדרגת הארץ, אבל לפי מה שנתחדד השתא אמונה היא החיבור של הזרע והארץ גם יחד, ולפי"ז החיסרון הוא לא רק במדרגת ארץ, נקודת החיסרון חלה אף בעצם בשורת הזרע עצמה. לפיכך, כשמשה רבינו נולד היה בו סכנה, "ותצפנהו שלושה ירחים" (שמות ב ב), ואח"כ שולחים אותו בתיבה על היאור, ובעומק זה מכוח שאין בשורת הזרע מתגלה בשלמות, אין בו מציאות שלימה, ועיקר הדבר מחמת הגזרה של פרעה שהסתכל בכוכבים בבחינת "הבט נא השמימה וספור הכוכבים". בעצם הגזרה של "היאורה תשליכוהו" (שמות א כב), מתגלה שחיסרון האמונה חל בצירוף הארץ יחד עם צירוף מדרגת הבן.

אבל מדרגת פנימיותו של משה רבינו הוא

נקודת הקלקול והופכים להיות בחינת מוות מחבק לארעא. יתר על כן מתגלה בהם קלקול מצד המדרגה העליונה במדרגת נישוק, מדרגת פה, בצד התיקון נאמר "רצו עבדיה את אבניה ואת עפרה יחוננו", אבל כאשר מתגלה שהמרגלים הקדימו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם כדברי הגמ' בסנהדרין, זהו הקלקול שהתגלה במדרגת פה. היפך שלימות התיקון בבחינת הרגליים, בבחינת חיבוק ובבחינת פה דנישוק, כל שלושת החלקים האלו נפלו לקלקול בחטא המרגלים, זה עומק נקודת הקלקול במדרגת אמן.

ושורש הקלקול שהיה במרגלים הוא בחסרון באמונה של אברהם אבינו בבשורת ארץ, שלא נאמר בה "והאמין בה" כמו שנאמר בבשורת הזרע. זה השורש של הקלקול במרגלים בכל שלושת חלקי האמן שנתבארו, א' מ' ונ', זה שורש נקודת הקלקול של המרגלים.

מדרגת אמן במשה רבינו

משה רבינו בא לתקן את מדרגת האמן. אצל אברהם אבינו האמונה בבשורת הזרע הייתה בשלימות ובבשורת הארץ לא הייתה בשלימות, היה חסר בנקודת האמונה בבשורת הארץ. משה רבינו בא לתקן את בשורת האמן, כשהקב"ה בא לגאול את בני ישראל במצרים נאמר "ויאמן העם" (שמות ד לא), היה בעם מציאות של אמונה, אבל משה רבינו אמר מתחילה "והן לא יאמינו לי" (שמות ד א), ועל זה בא הקב"ה בטרונא למשה רבינו, מדוע הינך סובר שהם לא יאמינו לך.

א"כ בשורש הגאולה משה רבינו בא לגאול את בחינת האמן, ועיקר האמונה היתה צריכה להתגלות גם במשה רבינו גופא, כמ"ש "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (שמות יד לא). מצד המדרגה המתגלה אצל משה רבינו שהוא בא לגאול את בני ישראל, ובעומק זהו גאולת ישראל מכוח אמונה, והרי שזו גאולת האמונה, ומכוח אותה אמונה הוא היה צריך להכניס אותם לארץ,

רבינו עולה לקבל את התורה. אבל בשעה שמשנה רבינו יורד מההר מתגלה מדרגת הנפילה בעגל, בנ' של ה'אמן' כבר מתגלה הנ' של הנפילה, בא השטן וערבב בבחינת עיגול של עגל, ומצד כך האותיות שאחרי האמן הם 'נסב', מלשון לסובב את הדבר, זה העגל דקלקול שחל אחרי האותיות אמן.

מצד התיקון מבואר בד' רבותינו (רמ"ק) שהאותיות אחרי אמן הם בגי' קי"ב שזה בחינת 'יבק', יבק ר"ת ייחוד ברכה קדושה, זה הייחוד, נקודת החיבור המצרפם והמקשרם יחד אהדדי. אבל במדרגת הנפילה זה בחינת 'נסב', ומצד כך מתגלה שכשמשנה רבינו יורד מההר הוא נשאר רק עם מדרגת 'אם', ובנ' כבר חלה מדרגת הנפילה. זה עומק נקודת הנפילה באמן. וכדי לתקן זאת אמרו חז"ל תבוא ה"אם" ותקנח צואת בנה.

'אמן' אותיות א'-מן, ואיתא בחז"ל "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן", כשמשנה רבינו יורד מן ההר, ומוריד תורה לעם ישראל, שורש ההורדה הוא 'אם', א' אלוקים, מ' ארבעים יום של תורה, ולאחר מכן מצטרפים המ' והנ' ומתגלה מדרגת הורדת מן, ולפיכך נאמר "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן". אבל כאשר משנה רבינו יורד מההר והנ' נופלת למדרגת הקלקול, אז משנה נשאר רק עם מדרגת 'אם' בלי המדרגה של נ'. גם מדרגת ה'אם' עצמה אינה שלימה, אבל מ"מ ביחס של מ' נ' מתגלה שהעם בא ומתלונן שהם לא רוצים את מאכלם, ואז אומר להם משנה רבינו "האנוכי הריתי את כל העם הזה אם אנוכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק" (במדבר יא יב), "אנוכי הריתי את העם הזה" הוא בבחינת אם, וכן "כאשר ישא אומן את היונק", אומר משנה רבינו אני לא יכול לעשות את זה כי מדרגת ה'אמן' לא נתקיימה בשלמות במתן תורה.

ואמנם כתוב שבמשנה כן היה אמונה, "ויאמינו בה" ובמשנה עבדו", אבל גם האמונה

"ויאמינו בה" ובמשנה עבדו", ונקודת הקלקול היא רק בחיצוניות כמשנ"ת. הגדרנו לעיל ש'אמן' זה מדרגת למעלה ולמטה ונקודת אמצע המצרפם, ונבאר היכן זה מתגלה במדרגת משה רבינו. כידוע עד מאוד 'אמן' בגימטריא 'מלאך', משה רבינו נאמר בו שהוא איש אלוקים, מחציו ולמעלה אלוקים ומחציו ולמטה איש, ובעומק, מה שחציו ולמעלה אלוקים וחציו ולמטה איש אלו לא שני חלקים נבדלים אחד מהשני, אלא עומק המדרגה שמתגלה אצל משה רבינו היא הכוח לצרף ולחבר את ה'חציו למעלה' יחד עם 'חציו למטה'. לפי"ז נבין את דברי הגמ' בשבת (פח:), "כשעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם מה לילוד אשה בינינו", משה רבינו נאמר בו "ויאמינו בה" ובמשנה עבדו", אז מתגלה בו מציאות האמן שהוא בבחינת מלאך, אמן בגי' מלאך כמו שהוזכר לעיל.

משה רבינו מחציו ולמעלה הוא אלוקים, בבחינת מלאך שיש בו אותיות א-ל. אבל 'מלאך' יש בו גם אותיות 'אם', וזה שורש סוגייתנו השתא במדרגת אמן. מדרגת 'מלאך' הוא בבחינת 'אם כל', וכשמשנה רבינו עולה לקבל תורה בשמים הוא עולה למדרגה שחציו ולמעלה אלוקים, ומכוח כך מתגלה בו ה'מל א-ל', וכידוע בדברי חז"ל שמשנה רבינו נולד מהול, מל א-ל. זו ההבחנה במשה שהוא מעין מלאכי השרת, במלאכי השרת אין מציאות של ערלה, וכששואלים המלאכים מה לילוד אשה בינינו היינו לחציו התחתון. מ"מ נתבאר א"כ שמשנה עולה למעלה מצד שלמות מדרגת האמן, מכוח כך משה רבינו עולה למעלה.

קלקול מדרגת אמן במתן תורה

ולפי"ז נבאר נקודה נוספת, משה רבינו עולה לקבל תורה ארבעים יום, העליה הזאת היא בבחינת 'אם', א' זה אלוקים, 'אם' זה מדרגת התורה, כמ"ש "אל תיטוש תורת אמך" (משלי א ח), והמ' שב'אם' אלו ארבעים יום שמשנה

גופא מה שנאמר כאן "והאמין בה" הוא האמין במדרגת הנס, מאותו שורש שהיה במתן תורה מ' וס' שבלוחות בנס היו עומדים, שם שורש מקום קיומם של הלוחות במדרגת האמונה.

אבל כאשר הראה להם השטן דמות מיטתו של משה ברקיע, נסתלקה מדרגת האמונה של "ויאמינו בה" ובמשה עבדו", וכשאין את האמונה שמחזיקה את האותיות, מיניה וביה הם נופלים. זה עומק נקודת הקלקול שהיה במתן תורה במדרגת אמן.

אמן בבחינת אמת ואמן בבחינת הלוואי

חז"ל אומרים בכמה וכמה מקומות, בכל ליל שבת מלווים לאדם שני מלאכים, אחד מלאך טוב ואחד מלאך רע, ואם הוא מתנהג כשורה מלאך רע בעל כורחו עונה אמן. למשנ"ת נבין עומק נוסף בדבר, יש מדרגה הנקראת אמן בעל כורחו, כידוע עד מאוד ישנם שתי כוונות ידועות ועיקריות באמן, כוונה ראשונה 'כן יהי רצון', ובלשון רבותינו בקצרה זה נקרא 'הלוואי', והכוונה השנייה של אמן היא 'אמת', כמו שמבואר מדברי הגר"א. אמונה היא חלק מהמדרגה הנקראת אמת, אמת ואמונה, ויש אופן שני שנקרא הלוואי. שני המדרגות האלה שורשם במדרגת תורה ומדרגת תפילה, במדרגת תורה אמונה זה אמת, "תורת אמת נטע בתוכנו", ובמדרגה הנקראת תפילה 'אמן' עניינו הלוואי, לו יהי כן. אלו שני מדרגות הנקראים אמן, מדרגת תורה ומדרגת תפילה, ובעומק זה "איהו אמת ואיהי אמונה", איהו אמת זה בבחינת תורת אמת, ואיהי אמונה זוהי מדרגת הלוואי בתפילה.

הדוגמה הברורה לכך היא במ"ש "ויהי ידי אמונה עד בוא השמש" (שמות יז יב), אומר רש"י נתחזק בתפילה, זה אמונה בבחינת לו יהי כן. אבל מצד משה רבינו עצמו מתגלה מדרגת האמת, משה אמת ותורתו אמת, זו מדרגת האמונה בבחינת אמת.

כשמשו רבינו עולה בפעם הראשונה לקבל

הזאת לא מתקיימת בשלמות, כדאיתא בחז"ל שהשטן הראה להם דמות מיטתו של משה ברקיע, כביכול משה רבינו מת, ואז כבר אין את "ויאמינו בה" ובמשה עבדו" בשלימות. כאן חל עומק נקודת הנפילה של הנ'. הזכרנו שיש נפילה ביחס ל'אם', מה שנשתברו הלוחות, ובנוסף מתגלה קלקול במדרגת מ' נ' במן שהוא נקודת השפע, שאומר משה רבינו "האנוכי הריתי את העם הזה אם אנוכי ילדתהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק", האומן דייקא כמשנ"ת.

יתר על כן, מ' וס' שבלוחות בנס היו עומדים, ומכוח מה הם היו עומדים, מכוח הנ' שנמצאת בין האותיות מ' וס'. בצד התיקון מתגלה שהנ' מחברת בין המ' והס', אבל כשהיא מתגלה מצד נקודת הנפילה שבדבר אז המ' וס' נבדלים אחד מהשני. זה נקרא 'בנס היו עומדים', אותיות 'בנס' הם האותיות שעומדות לאחר אותיות 'אמן', מכוח האמן הם היו עומדים בנס. אבל כאשר חל נקודת הנפילה כמשנ"ת, אז האמן נפל והאותיות שאחרי האמן נפלו גם הם, אותיות פורחות באויר, לפי שלא היה להם קיום אלא מכוח האמן.

נחזור לדברי רש"י בבראשית על מה שנאמר באברהם אבינו "והאמין בה", אומר רש"י "לא שאל לו אות על זאת, אבל על ירושת הארץ שאל לו אות ואמר לו במה אדע". אות משמש בלשון הקודש בשני מובנים, או אות כפשוטו, או אות מלשון סימן. על בשורת הזרע לא ביקש אברהם אבינו אות, ועל בשורת הארץ ביקש אות, כשהוא לא מבקש אות זה מדרגת 'בנס היו עומדים', האותיות עומדות בנס ולכן הוא לא מבקש אותיות. בבשורת הזרע אברהם האמין בנס, וכשיש אמן מכוח זה עמדו האותיות ולא היה צריך לבקש לו על זה אות, זה גופא מה שנאמר "ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים" (בראשית טו ה), "אמר לו צא מאיצטגנינות שלך" (רש"י שם) לפי שאין מזל לישראל, המזל הוא בבחינת הטבע, אין מזל לישראל זה מדרגת 'בנס'. זה

מדרגת האמונה הוא צירוף של אמת ולו יהי כן.

אמן במדרגת חיבוק ומדרגת נישוק

נתבאר בראשית הדברים שיש מדרגה הנקראת חיבוק ויש מדרגה הנקראת נישוק, כאשר האדם מחבק את רעהו הוא מחבק אותו במדרגת גוף, וכאשר הוא נושק לחברו אז הוא נושק בו במדרגת פה. ולענייננו דידן, כאשר האדם מחבק דבר אז הוא תופס את הדבר עצמו, יש לו אחיזה בעצם הדבר, זה עומק המדרגה הנקראת גוף, וכך נאמר בלשון רבותינו על התורה, "הן הן גופי תורה" (שבת לא. ועוד), התורה שבכתב היא במדרגת חיבוק, דהיינו דבר שהאדם אוזח אותו בעצמו.

המדרגה הנוספת נקראת נשיקה, תורה שבעל פה היא בבחינת נשיקה, בבחינת דבר שהאדם רוצה להשיג. תורה שבעל פה היא הכוח הממוצע בין תורה ותפילה, עיקרה של תפילה היא במדרגת פה, "כי אתה שומע תפילת כל פה", ועיקר התורה זה התורה שבכתב במדרגת חיבוק, א"כ הממוצע שבין תורה שבכתב לבין תפילה היא המדרגה הנקראת תורה שבע"פ.

מדרגת החיבוק עניינה חיבור לדבר שכבר קיים, דבר שהאדם יכול לאחוז בו, לעומת זאת מדרגת הנישוק עניינה חיבור לדבר שהאדם רוצה להשיג, ואין לו כרגע אחיזה בו. תורה שבכתב זה מה שנמצא באדם כל הזמן, יש לו ספר תורה, אבל תורה שבע"פ הוא כל הזמן צריך לבקש ולשאול, תלמיד מרבו, הדבר לא נמצא לפנינו. זה העומק בכך שתורה שבע"פ היא מעין מדרגת התפילה, שהיא ג"כ במדרגת פה.

כאשר האדם מתפלל הוא מתפלל מתוך מה שיש לו, והוא מבקש עוד, בלשון רבותינו זה נקרא מודה על לשעבר וצועק על העתיד, כלומר מתוך מה שיש לו הוא מבקש על מה שיהיה. זה נקרא הקדמת חיבוק לנישוק, בסדר בריאתו של עולם כאשר אדם נפגש עם רעהו

תורה, אומרים חז"ל שביום היה הקב"ה מלמד את משה תורה שבכתב ובלילה היה מלמד אותו תורה שבע"פ, א"כ העליה הראשונה של משה למרום הייתה לצורך מדרגת תורה. לאחמ"כ עלה משה בפעם השנייה, בתפילה שהקב"ה ימחל להם לבני ישראל, והארבעים יום השלישיים מחברים את התורה ואת התפילה גם יחד, שבתחילתם הוא התפלל ובסופם הוא קיבל את המדרגה של תורה. זה שני המדרגות של אמן שהזכרנו, אמן בבחינת אמת מתגלה במדרגת תורה בארבעים יום הראשונים כשמשה רבינו עולה לקבל תורה, במדרגת אמת ואמונה, ואמן בבחינת הלוואי מתגלה כשמשה רבינו עולה להר במדרגת תפילה, זו האמונה שמתגלה בתפילה. אלו הם שני ההבחנות הנקראות אמת ואמונה.

הזכרנו לעיל ששני בשורות נתבשר אברהם אבינו, נתבשר בשורה אחת על הזרע ועליה נאמר "והאמין בה" ויחשבה לו צדקה", ונתבשר בשורה שניה של ירושת הארץ ועליה הוא לא האמין בשלימות. שתי הבשורות הללו מקבילות לשני האופנים שנתבארו באמן, בשורת הזרע היא מכוח ההולדה באות ברית קודש שחותמו אמת, אז האמונה בבשורת הזרע הייתה מצד התורה, זו המדרגה שהוא האמין בקב"ה מדין האמת שבאמונה, והאמונה בבשורת הארץ הייתה מדין תפילה, ושם האמונה לא הייתה בשלמות.

משה רבינו ג"כ היה בו את שני החלקים האלו כמשנ"ת, גם אצלו מדרגת הארץ לא הייתה בשלימות, ואז משה רבינו התפלל תקט"ו תפילות ע"מ להכנס לאר"י. זו הדוגמה השורשית של גילוי תפילה במדרגת אר"י. היחס של משה רבינו לאר"י הוא במדרגה של תפילה, כלומר, משה רבינו נתפלל על הדבר ולא נתקבלה תפילתו, האמונה בבחינת הלוואי לא נתקיימה ולכך לא נתקבלה תפילתו. שורש הדבר הוא באמונה בבחינת תורה, במדרגת בשורת הזרע, אבל כידוע בד' רבותינו צריך חיבור של תורה ותפילה אהדדי, שלימות

הראשונה בבחינת אמת זה כבר מה שיש לי, ולכן אם האמונה הזאת לא מתגלה בשלמות אז אין כאן בכלל אמונה. אבל האמונה השניה זה מה שאני רוצה להשיג, וזה גופא ההגדרה שהאמונה הזו אינה שלימה. כשאברהם אבינו מאמין בבשורת הבן ולא מאמין בבשורת אר"י בשלמות, עצמות האמונה שהוא האמין בבשורת הבן זה שהוא כבר קיים כאן, זה אמונה במדרגת אמת, והחיסרון באמונה בבשורת הארץ זה גופא במה שהוא לא האמין בזה במדרגת אמת. בבשורת אר"י הוא האמין במדרגת הלוואי, אבל הוא לא האמין בזה במדרגת אמת, זה נקרא אמונה שאינה שלימה. ובדקות, בבשורת הזרע הוא לא מבקש אות, כל אות זה אות אמת, לבשורת הזרע הוא לא ביקש אות אמת כי האמת כבר קיימת בתוכה, אבל במדרגת בשורת הארץ היה לו אמונה רק במדרגת לו יהי כן, ולכן בזה הוא ביקש אות.

גילוי נוסף להבחנה הזאת אנחנו מוצאים בנוח, נוח מאמין ואינו מאמין כד' רבותינו (רש"י בראשית ז ז), ובניו של נוח שם חם ויפת ר"ת 'שיח', שיח הוא לשון של תפילה, וזה היה במדרגת האמונה של נוח. מהו מאמין ואינו מאמין למשנ"ת השתא, נוח האמין באמונה במדרגת תפילה ולא במדרגת אמת, מצד כך זה נקרא מאמין ואינו מאמין, זהו החיסרון באמונה שהיה בנוח, לא כפשוטו מאמין ואינו מאמין כ"אין ולא ורפיא בידיה", אלא שהאמונה שלו הייתה בבחינת תפילה. זה עומק דברי חז"ל.

נוח האמין שכביכול עדיין הגזירה יכולה להשתנות, והכוח שאפשר מכוחו להשתנות זה תפילה. זה האמונה בבחינת תפילה שהייתה לנוח, ולכן אומרים חז"ל שהתביעה על נוח הייתה על כך שהוא לא התפלל. עד כמה שמדרגת האמונה של נוח זה שיח, בניו זרעו היו אצלו במדרגת שיח דייקא ולא במדרגת אדם אלא במדרגת אמונה, מדרגת תפילה, זה עומק התביעה על נוח מדוע הוא לא התפלל.

הוא קודם כל מתחבק ואז הוא מתנשק, מכיון שחיבוק זה חיבור למה שקיים, והנישוק זה מה שהוא רוצה לקבל מהמדרגה שבאה מעליו. לפי"ז במדרגת תורה ומדרגת תפילה, קודם כל יש את מדרגת התורה, מה שקיים כבר, ואחר כך יש את מה שרוצים להשיג מעבר לאותה מדרגה, וזוהי מדרגת תפילה.

אלו שתי המדרגות של אמן, המדרגה האחת באמן היא 'אמת', זה מה שהאדם כבר השיג, והמדרגה הנוספת באמן היא מה שהוא רוצה להשיג, לו יהי כן, הלוואי, זה מה שהאדם מבקש ורוצה להשיג מעבר למה שקיים עכשיו

אמן במדרגת אמת ואמונה

האמונה של אברהם אבינו בבשורת הזרע היא אמונה בבחינת תורה, אמונה בבחינת אמת, כביכול הוא מאמין שהדבר כבר קיים, כלומר, הוא לא האמין שה' יתן לו זרע, אלא הוא האמין שהזרע כבר קיים. זה האמונה שאברהם האמין במדרגה של בן, ובעומק זה בגלל שהבן כבר כלול בתוך מדרגת האב ורואים שהדבר כבר נמצא כאן ממש. בלשון רבותינו זה נקרא ביטחון, לא שהוא בטוח שה' יביא לו, אלא כביכול זה כבר נמצא כאן לפנינו. זה בחינת אמן במדרגה של אמת, להאמין שהדבר כבר נמצא בפנינו, וזה מדרגת האמונה שנתגלתה ביחס למדרגתו של יצחק אבינו. יצחק נקרא ע"ש העתיד, כלומר, מה שנמצא בעתיד כבר נמצא כאן, זה מדרגת האמונה בבשורת לידת יצחק, מה שעתידי להיות כבר נמצא כאן, זה אמונה במדרגת אמת.

לעומת זאת, בשורת אר"י שנתבשר בה אברהם אבינו ועליה לא נאמר מדרגת האמונה השלימה, זו האמונה בבחינת הלוואי, בבחינת נישוק כמשנ"ת, שהדבר איננו נמצא בידי ואני שואף ומבקש להשיגו, והשגתו היא דרך התפילה. זוהי המדרגה של האמונה בבשורת הארץ, שהארץ אינה עתה קיימת אצלו, שעליה נאמר שאברהם אבינו לא האמין בשלמות.

לפי"ז יש כאן הגדרה מאוד עמוקה, האמונה

בקשה על החטא, זה מדרגת האמונה האמונה שנמצאת במדרגת הנקבה, ולכן היא פטורה מתורה וחייבת בתפילה.

כשמש רבינו יורד מן ההר ושובר את הלוחות, היה שני מדרגות של אמת, עיקר מדרגתו של האמונה של משה רבינו היא האמונה במדרגת תורה, אבל כאשר הוא יורד הוא מאבד את האמת של תורה, ואז נשאר רק מדרגת האמת של תפילה. "ואתחנן אל ה' בעת ההיא" (דברים ג כג), הוא מתחנן אל ה' שיכפר לעם ישראל מכוח האמונה במדרגת תפילה, כי האמת נפלה למדרגת אמונה של תפילה.

הגמ' אומרת במס' סנהדרין (לח:): "אחור וקדם צרתני" (תהילים קלט ה), מצד אחד הוא נראה קדם למעשה בראשית, מצד שני הוא נברא אחור, ומדוע הוא נברא אחור, נתקרה עליו דעתו שיאמרו לו יתוש קדמך. 'יתוש' אותיות תש י"ו, בשם הוי"ה יש אותיות של זכרים, י' ו', ואותיות של נקבה זה ה', בבחינת אשה אש-ה', א"כ יתוש קדמך זהו תש י' ו', דהיינו שהזכר הופך להיות נקבה. כאשר משה רבינו שבר את הלוחות נאמר בו "צור ילדך תשי" (דברים לב יח) בבחינת תשש כוחו כנקבה, וכמשנ"ת לעיל שמדרגת האמונה של הזכר בבחינת תורת אמת נפלה לאמונה במדרגת נקבה, זה עומק מ"ש תשש כוחו כנקבה.

כוחו של משה רבינו הוא מכוח האמונה, "בך יאמינו לעולם" (שמות יט ט), כאשר מאמינים בו לעולם יש את האמונה בעצמותו של משה רבינו במדרגת תורה, אבל כאשר נופלת אותה מדרגה, הנפילה היא לאמונה במדרגת תפילה שזה הארבעים יום הנוספים שעלה משה רבינו להר. זה שורש הנפילה למדרגה הנקראת תפילה, וזה חיבור של שני המדרגות האלו שנקראים אמן.

חיבור מדרגת אמן מכוח יעקב

נתבונן, "אמן אמן" ב' פעמים בגימטריא קפ"ב, בגי' יעקב, יעקב בא לחבר את שני האמונות האלה גם יחד. יעקב נקרא "סולם

לפי מה שנתחדד השתא, בסוטה נאמר "ואמרה האשה אמן אמן" (במדבר ה כב), אמן מאיש זה אמן מאיש אחר וכו', מה עומק הלשון של אמן, כאשר חושדים בה ומתברר שהיא הייתה כשירה כתוב בלשון הפסוק "וניקתה ונזרעה זרע" (שם כח), ומבואר בגמ' מאי ונזרעה זרע, אם היא עקרה היא יולדת וכו', אם היא היתה יולדת שחורים יולדת לבנים. נתבאר לעיל שהיה שני הבחנות שאברהם אבינו האמין, באחד הוא האמין בשלימות ובשני הוא לא האמין בשלימות, כשאומרים לסוטה אמן אמן, אם היא מאמינה, כלומר שהתברר שחשדו בה והיא הייתה נקייה, מתגלה בה מדרגת האמן שאברהם אבינו האמין בזרע, ולכן גם היא מתברכת בזרע.

בעומק, באישה חושדים מאיש זה ומאיש אחר, "איש זה" זהו בחינת איש שהוא קיים, ו"איש אחר" זה דבר שאין בו השגה, אולי יש עוד מישהו אחר. זה שני המדרגות של האמן שהוזכרו לעיל, יש את מה שקיים ויש את התוספת לנקודת הדבר, זה ה"אמן אמן" שהאישה אומרת, שחל בה שתי נקודות האמונה שנתבאר.

חיבור זכר ונקבה במדרגת אמן

נחזור לעיקרי הדברים, שלימות מדרגת האמונה היא בחיבור שני חלקי האמונה גם יחד, ובעומק זהו חיבור זכר ונקבה, זכר חייב בתורה ונקבה פטורה מתורה וחייבת בתפילה, כדברי הגמ' "וכי נשי לא בעי רחמים נינהו", גם הם צריכות תפילה. מה עומק הדבר שזכר חייב בתורה ואישה חייבת בתפילה ופטורה מן התורה, זכר הוא בבחינת אמן במדרגת אמת, אמן על מה שיש זה אמן בבחינת אמת, בבחינת התורה שנקראת אמת, זהו שנאמר "ויאמינו בה" ובמשה עבדו" בבחינת התורה שבדבר.

נקבה אין לה את אותה מדרגה של מה שקיים, לפי שחסר לה את האות אמת שהוא אות ברית קודש, ויש בה רק נקב חסר. מדרגת נקבה זה תפיסת התפילה שכל יסודה היא

הוא יוצא ממדרגת אר"י למדרגת חו"ל, כשמתגלה האחדות השלימה של האמן ואמן חוזרת ומתגלה מדרגת יעקב כמשנ"ת, מלאכי אלוקים עולים ויורדים.

שלימות ההארה השלימה זה בחינת משיח, מצד אחד 'משיח' הוא במדרגת דוד 'שיח', בהבחנה של שיח של תפילה, אבל מאידך משיח הוא במדרגת "תורה חדשה מאיתי תצא", האחדות של התורה והתפילה זה עומק שלימות מדרגת

"אמן ואמן" א-מ-אמן בלבכיפדיה מחשבה
מספר שיעור בקול הלשון 1132822

מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" (בראשית כח יב), יעקב מלבר ומשה מלגיו, ובעומק זה היינו הך, עבודתו של משה הייתה לצרף את שניהם אלא שהיה את הנפילה כמשנ"ת. "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו" (שם), ביעקב מתגלה החיבור של מדרגת אמת ומדרגת תפילה, "זה שער השמים" (בראשית כח יז) זהו מקום שהתפילות עולות דרך שם, והגילוי הזה התגלה במקום ביהמ"ק שנאמר בו "כי מציון תצא תורה" (ישעיה ב ג). ביציאה מבית המקדש נאמרה אמונה במדרגת תורה, "כי מציון תצא תורה", ובעולים בו נאמר "וזה שער השמים", מקום שתפילות עולות דרך שם, זה ה"אמן אמן" שמתגלה במדרגת מקום ביהמ"ק.

הזכרנו בבשורת הארץ שעיקר ירושת הארץ זה בית המקדש, וביהמ"ק מתגלה בו "עולים ויורדים בו" מלעילא לתתא ומתתא לעילא, זה החיבור של שני מדרגות האמונה גם יחד, מלעילא לתתא זה ההשפעה שיורדת בבחינת התורה, בבחינת זרע, והעליה מתתא לעילא זה ההבחנה של אר"י, בחינת בשורת הארץ, שהרי המלאכים שעלו בסולם היו מלאכי אר"י שעלו מלמטה למעלה. בעומק זה התפיסה של הארץ שהיא עולה לא', היא חוזרת בחזרה לעליון, זה מדרגת מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו.

יעקב אבינו מצרף את שני המדרגות של אמן, ובלשון אחרת והיינו הך הוא מצרף את מדרגת רחל למדרגת לאה, לאה למעלה רחל למטה כידוע עד מאוד בד' רבותינו. זה עומק מדרגתו של יעקב אבינו שהוא גי' ב' פעמים אמן, הוא מצרף ומאחד את מדרגת תורה ומדרגת תפילה.

יעקב אבינו יצא בתחילה לישיבה של שם ועבר, "וילן שם כי בא השמש" (בראשית כח יא), הוא למד י"ד שנה, ואז הוא התפלל "אם יהיה אלוקים עמדי ושמרני" (שם כ). בעצם יעקב אבינו חיבר כאן את מדרגת התורה והתפילה, זה גופא ה"אמן ואמן" שמכוחו

סוגיות במחשבה

אמן

יעשה ה' יקם את דבריך. ועיין דב"ר (כי תבוא, פרשה ז, סימן א).

ואמרו (דב"ר, שם) א"ר יודן, כל מי שעונה אמן בעוה"ז, זוכה לענות אמן לעת"ל. וביאורו שכאן בעוה"ז כמו שנתבאר אמן נחלק לשלושה, שבועה, קללה, האמנה, וכלשון המדרש שם, א"ר יהודה בר סימון, אמן זה יש בו שלש אספילאות, שבועה וקבלה ואמנה. אולם לעת"ל אין יש בו אלא האמנה, וכאן בעוה"ז אף האמנה נחלקת כנ"ל בין אמנה בקב"ה של אל מלך נאמן, אולם משתלשלת לתתא כמ"ש במגרא שם ובמד"ר שם. אולם לעת"ל יהיה אמן האמנה בלבד, ואמנה בשורש בו ית"ש, לא רק אמונה של "כן יעשה ה'", אלא אמנה בעצם אמיתת היותו ית"ש. וזהו אור דאמן דלעת"ל.

ואמרו (תנחומא, צו, סימן ז) א"ר יהודה, כל מי שעונה אמן בעוה"ז, זוכה לענות אמן לעה"ב, מניין, שנאמר (תהלים, קו, מח) ברוך ה' אלקים אלקי ישראל מן העולם ועד העולם אמן ואמן, אמן בעוה"ז, אמן בעוה"ב. ועיין זוה"ק (וילך, רפה, ע"ב). וברכות (נד, ע"א) משקלקלו המינין וכו'. ומתוך ריבוי של אמן בעוה"ז, מברר לעתיד שאין יש אלא אמן אחד.

כתיב גבי השקאת סוטה (במדבר, ה, כב) ואמרה האשה אמן אמן. וכן לגבי ארורים שקיבלו עליהם כתיב (דברים, כז, טו) ארור האיש וגו', ואמר כל העם אמן. וזהו אמן לקללה. אולם בעזרא כתיב (נחמיה, ח, ו) ויברך עזרא את ה' האלקים הגדול ויענו כל העם אמן אמן במעל ידיהם. וזהו אמן שכולו ברכה. ועיין ב"ב (עג, ע"א) אלוותא דחקיק עליה וכו'.

ואמרו (סוטה, פ"ב, מ"ה) על מה היא אומרת אמן אמן, אמן על האלה אמן על השבועה, אמן מאיש זה אמן מאיש אחר, אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה ושומרת יבם וכנוסה, אמן שלא נטמאתי ואם נטמאתי יבאו בי, ר"מ אומר, אמן שלא נטמאתי אמן שלא אטמא. ואמרו (שבועות, כט, ע"ב) אמר שמואל, כל העונה אחר שבועה, כמוציא שבועה בפיו דמי.

והנה שורש האמן, בו ית"ש, כמ"ש (סנהדרין, קי, ע"ב) מאי אמן, א"ר חנינא, אל מלך נאמן. וזה נאמנות. וכמ"ש (שבועות, לו, ע"א) א"ר יוסי ברבי חנינא, אמן, בו שבועה, בו קבלת דברים, בו האמנת דברים. בו שבועה דכתיב ואמרה האשה אמן אמן (כנ"ל, שבועה שלא שטית וכו'). בו קבלת דברים, דכתיב, ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל העם אמן (וזה קבלת ארור, אמן דקלקול, כנ"ל), בו האמנת דברים, דכתיב (ירמיהו, כח, ו) ויאמר ירמיה הנביא אמן כן יעשה ה' יקם ה' את דבריך. והיינו שכח אמן בו ית"ש, האמנת דברים, אל מלך נאמן. ומזה נמשך אמן, כן

מדור רל"א שערים

צירוף

א - מ / א - נ / מ - נ

מ-א

בכל נפש (יצחק). מאד, א-ם-ד. ומאוד הוא למעלה מכוחות האדם, כמש"כ בגר"א. והיינו מסירות נפש, מסירות הבחירה, דבקות בלמעלה מן הבחירה. והוא מ"ש (ב"ב יז.) שג' לא שלט בהם יצה"ר, ונסתלק מהם הבחירה, אברהם יצחק ייעקב. ויעקב שורש לכולם. כי מאברהם יצא פסולת, ישמעאל. א-ם-ישעל, ומיצחק עשיו, ועשיו בחר בבחינת אטם, א-ם-ט. ערלת לב, רשעים לבם בריא להם כאולם, התדבקות בלמעלה מן הבחירה לצד הרע, מעין פרעה שהכביד ה' את לבבו. וכן הוא בחינת טמא, א-ם-ט. כי הטמא מביא לאטם.

וכאשר בוחר בטוב, אומר אמן על הטוב ועושה כן בפועל. אמן. אם - ך.

ובתיקון השלם הוא אור האמונה. אם-
נוה. ושורש האמונה ממדת מאור שלמעלה
ממדרגת אור. מאור, אם-ור. כי שורש הבריאה
עשרה מאמרות, מאמר, אם-מר. אולם השורש
היותר עליון מאמר אחד יכול להבראות.
בבחינת "בא חבקוק והעמידן על אחת, וצדיק
באמונתו יחיה". דבקות במאמר אחד. וזהו
מדרגה שלמעלה מן דיבור דידן אלא מדרגת
אחת דיבר אלוקים. ואצל בנ"א על מדרגה זו
חל בחינת אילם, אם-לי. כי אינו יכול לדבר ב'
דברים בבת אחת.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבימלך, אגמון, אגם, אדמה, אדום, אדום, אבליבמה, אחימלך, אחימן, אחימעץ, אחיסמך, אטם, אילם, אימה, איתמר, אלימלך, אלמן, אלמנה, אלמוני, אלישמע, אמה, אמונה, אמוץ, אמר, אמיץ, מלא, אמן, אמציה, אמרפל, אמש, אמת, ארגמן, ארם, ארמון, אשם, אתמול, מאד, מלאכה, מבוא, מארה, מואב, מלאך, מקרא, משא, מראה, צמא, שמאל, גמא, גמליאל, מאור, מאב, מאה, מאס, ישמעאל, חמדה, טמא, מאן, מצא, אגמון, ימואל, מישראל, מאין, אלקים, מספוא, נאמן, נמואל, שמה, שמואל, אברהם, אבשלום, אדם, אולם, אורים, אמלל, פתאום, כלאים, אסם, נאם, ראם.

משמעותות מילת אם, אם כך, ואם כך. והוא שורש לשני אפשרויות. והוא עומק שם אדם, אם-ד. שבו נמצא עיקר הבחירה. בבחינת אם תיטיב שאת, ואם לא תיטיב. אם בקולי תשמעו.

ושורש הבחירה שיש יצ"ט ויצה"ר. ואמרו חז"ל שפעם ראשונה שנמצא בתורה אות סמך, הוא מש"כ ויסגר בשר תחתינה ולמדו מכאן שנברא סטן עמה. והרי שבבריאת חוה, שהיא היתה אם כל חי, היא היתה האם כך ואם כך של כל חי, שורש לבחירה, ולכך מיד שיוצא העובר ממעי אמו, בא השטן אליו, לפתח חטאת רובץ.

ושורש הדבר ביצירת האדם מן האדמה. ונקראת אדמה מלשון מדמה. ובקדושה הוא אדמה לעליון, ביד הנביאים אדמה. ובקלקול הוא עץ הדעת טו"ר, מדמה כמ"ש בספורנו ובגר"א. ובדקות כל כח הבחירה גנוז בכח המדמה, האם לדמות עצמו לעליון, הוי דומה לו. או ח"ו להיפך. וזהו אדמה אם-דה. בה מושרש אם כך ואם כך. וזהו בחינת שמא, אם-ש. עמלק, ספק.

והנה כתיב פחדו בציון חטאים. אולם עיקר הפחד אינו רק מן העבירה בפועל, אלא מעצם כח הבחירה שנותן אפשרות לבחור ברע, והוא בחינת אימה, אם-יה. שאימה ענינה שהאדם מפחד במה שהקב"ה נתן לו בחירה לבחור אם כך ואם כך. וכך בוחר להחזיר הבחירה אליו ית"ש. והוא הנקרא בדברי רבותינו לבחור שלא לבחור, או לחילופין, לבחור בידיעה שלמעלה מן הבחירה ובאמת עיקר כח הבחירה מתגלה באדם מצד כך שיש אדם ויש אדום. אדום, אם-דו, שנים. והוא כחם של עשוי ויעקב שהיו תאומים, כי שורש הבחירה בשני צדדים שמחוברים בשורשם. ויעקב בחר באמת, תתן אמת ליעקב. אמת אם-ת. ועבד את ה' בבחינת "בכל מאדך" (בכל לבבך אברהם,

א-נ

ולהפך כאשר פונה לאן העליון הוא בחינת אמונה, אן-מוה. והוא בחינת אמן, אן - מ, כמ"ש חז"ל, אמן ר"ת אל מלך נאמן. כי כח האמונה הוא לשורש מכח איתן שבנפש, אן-תי, כנ"ל, פונה אליו ית"ש. ובפרט לשם אדנ-י, אן-די, שהוא שמו ית' שפונה אלינו אדון לנו, ולכן אליו אנו פונים. שהרי אפילו שם הויה שהוא כביכול גילוי העצם, גילוי האני, אן-י, גילוי האנכי, אן-כי, של הבורא, אף הוא נקרא ע"י אדנות.

ושורש הכח לתקן את כל הלאן דקלקול הוא ע"י האבנט, אן-בט. והכח העליון שמכחו אין פונים לרע אלא לטוב, לאין העליון, הוא און, אן-ז כנודע שאור האזנים שורש הארה המאזנת בין פנים לאחור. ובכל מקום שמאירה אין קלקול, כמ"ש האר"י ז"ל.

ועיקר כח זה מתגלה בקה"ק, בארון אן-רו. כי מקום ארון אינו מן המידה, מפני שאינו פונה לתחתון, אין של טיפה סרוחה, אלא כולו פונה לאין העליון, ולכך הוא בחינת אין, שאינו תופס מקום. ולכן הארון נושא את נושאו. נשא, אן-ש. הוא נושא אותם לפנות לעליון. ובמדרגת נפש הוא מדרגת נבואה נכא, אן-ב. שכולו פונה לאין העליון.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אנוש, אביון, אבינדב, אבן, אבינעם, אבנט, אבנר, אדון, אדנ-י, אדניהו, און, אונן, אופן, און, אונגיה, אחינעם, אחינדב, אחרנית, אחשדרפנים, אילן, אין, אלחנן, אמונה, אמן, אלמן, אלמנה, אלמוני, אלקנה, אמנון, אנא, אני, אניה, אנכי, אנס, אנשים, אסנת, ארון, ארנון, ארמון, אשכנז, נמצא, קנא, אתון, גאון, דניאל, אנפה, נאנק, אשקלון, אתנן, נאמן, נאף, נביא, נורא, נראה, נשא, שנאה, תאנה, שאנן, ראשון, אנה, חנמאל, חננאל, מאן, נאד, נאווה, נאור, אנחה, נבזראדן, נבוכדראצר, נואל, נורא, נבא, נמואל, נשיא, עתניאל, פניאל, צאן, שבנא, אבצן, אחימן, אילון, אכן, אליצפן, אסון, בלאדן, אישון, ארגמן, שאון, אהרן, אגמון, איתן, אשקלון.

שורש הכל הוא אֵין, בבחינת והחכמה מאין תמצא, אין. אן-י. והוא בחינת איתן, אן-תי. איתן לשון תוקף וחוזק שהוא שורש הכל. וכאשר נופל לתתא זהו בחינת דע מאין באת, מטיפה סרוחה, אֵין סרוח, אין בו ממש, בחינת אביון, אן-ביו. ומצד כך נקרא אנוש, אן-שו. מצד שורש הנשמה זהו אֵין עליון, איתן, כנ"ל, ומצד הגוף זהו אֵין נפול טיפה סרוחה. וזה כל האדם מלשון אן, לאן פונה, האם לאין העליון או התחתון. והוא עצם האני, אן-י. וכן אנכי, אן-כי. לאן פונה.

וכאשר דבק באין דטיפה סרוחה, אז נוטה לגיאוף, נאף, אן-פ, פגם טיפה סרוחה. וטיפה זו נקראת און, ראשית אוני. און אן-ו. וכן אניה, תאניה, ואניה. אן-יה, וח"ו כשעושה זה בדרך כלל נקרא אנס, אן-ס. וזהו בחינת אסון בשורש שנאבד הטיפה בראשיתה, שמסרחת. וכן ח"ו ויקרהו אסון, בפועל, דהיינו מיתה, ואזי יש דין אונן. אן-ון, שמתאונן על שורש החיבור והפניה לאין של סרחון, ובחינת נסיון זה לפנות לטיפה סרוחה נקרא שאון אן-שו. כי באבר זה "רוב המהומה והתאווה".

ושורש הקלקול מן הראיה, מתוך אישון שבעין, אישון, אן-יוש. שהעין פונה לאון דקלקול, ושורש הקלקול ע"י אכילה מאילן דקלקול, עץ הדעת טו"ר. אילן. אן-לי. והוא בחינת חודש שבט שבו ר"ה לאילן. כלומר לאן פונה. ויתר על כן אפילו אם פונה לחלק הרוחני אולם לא לחלקו שלו, הוא בחינת קנאה, קנא, אן-ק. שעליו אמרו חז"ל שעצמותיו מרקיבים. כלומר שהופכים עצמותיו ששורשם באביו, לטיפה סרוחה ששורשה באב. והוא בחינת בלעם שרכב על האתון. אן-תו. עין רעה, בחינת אישון כנ"ל, אן-יוש. רוח גבוה בחינת גאווה, גאון, אן-גו. ונפש רחבה, קנאה, קנא, ק-אן, כנ"ל. ואזי כל הויתו בבחינת אנחה. אן-חה. ששוברת חצי גופו של האדם, ומחזירתו לטיפה סרוחה, כנ"ל. ורוחו נעשה נכאה, נכא, אן-כ.

מ-נ

ומדרגה זו של סילוק השינה והתנומה, היא מדרגת הנשמה, נמ-שה. ונגלה בפרטות אצל ישראל, שהם עזים שבאומות, ולומדים עזות מנמר, כמ"ש הוי עז כנמר, כר-נמ.

וכאשר יאיר אור זה בשלמות, זהו זמן גילוי נקמת ה' בגוים. נקם, נמ-ק. כי כל יניקת כח הרע מכח מדרגת נם הנגלה בישראל, כער הבא על יסן שהדרך לנצחו. וכאשר תתגלה נקמה זו, אזי יתגלה נעם ה', ע-נמ, כי כל זמן שיש תנומה, יש הסתרה לנעם ה'. וגילוי זה היה במקצת ביציאת מצרים, שאז הלכו במדבר וירד להם "מן", והיינו שלא היה ח"ו סילוק של עיני ה', שהוא בחינת תנומה, אלא תדיר היה לבי ער בגילוי.

וגילוי זה שאין הפרש בין יום ללילה היה במנורה, מנ-ורה, שדולק מערב עד ערב, ע"י שמן, ש-מן.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אגמון, אחימן, אלמן, אמון, אמן, אמנון, ארגמן, ארמון, ישימון, בימין, המון, מדין, מלבין, מלון, מעון, בנימין, צלמון, עלמון, שממון, שמן, שמרון, רמון, דימון, מגן, מפתן, משכן, נאמן, המן, תימן, אחימן, הימן, מסכן, מדון, מחלון, מזון, מאן, מטמון, מכון, מדין, מומכן, מחלון, ממוכן, מלבן, מן, מעין, מנון, מעונן, נעמן, עלמון, שימון, מתן, עמון, פעמן, שמעון, בצענים, בשונם, אבינעם, בנעם, סנורים, אדנירים, דדנים, אחשדרפנים, חנם, שנים, חנם, שהרנים, חרמונים, נעים, נחום, נחם, נאם, נהרים, נוהם, נמהר, נעם, שונם, אמונה, אמנה, אדמוני, אלמוני, אלמנה, דמנה, דרכמונים, אמנון, חנמל, חשמנה, מנאפת, המנה, אמנם, ימיני, מחנים, חשמנים, טמונה, במנוסה, מנחה, חנמאל, נחמה, נמבזה, יכרסם, ימנה, נחמד, נמס, נמר, נמואל, נמוג, נמלה, נעמה, נעמי, נמרה, נמרוד, נמשל, עמוני, עמינדב, נעמן, נקמה, נשמה, מכוה, מחנה, מאזנים, מדינה, מחנים, מענה, מקנה, מסכנת, מעונות, בנימין, נקמה, משנה, משענתם, מתניהם, שמנה, תמנה, פנים, צלמנה, שמונה, נזם, מדינה, תמנה, אלמנה, נמואל, מנורה, מדינים, מנוחה, מסכנות, מסדרון, מנעול, מנקיות, משענת, מצנפת, משנה, שונמית, עמוני, עמנית, קדמונה, אמנה, מגדנות, אדמוני, תימני, שמרנים, נדמו, נמחו, מנת, מתניה, תנומה, קנמון, מקנה, מתכנת, תנשמת, מדינים, מנהג, מנשי, צלמנע, מאן, ימנע, מנשה, מדמנה, מטמני, מגדנות, מקנה, נחליאל, מני, מכס, מנה, ערמנים, נדמו, נמחו, מנת, מתניה, תנומה, קנמון, רמונים, נעמה, עמינדב, נמואל, נהמת, כנמרד, תמנע, תמנה, מחנה, למעני, מאזנים, למנצח, קמשנים, מחנים, מינקת, מדינה, מונה, תימנה, מנון, מטמון, מנגד, צלמנע, מעונן, משענת, תמנה, שלמנאסר, נהמה, נחמיה, מתנה.

הנה שורש הקלקול מות, ושינה אחד משישים במות. ועיקר קלקול השינה, כמ"ש חז"ל שינת צהרים, שהוא זמן מנחה, מנ-חה, ואזי מתהפך המנוחה, מנ-וחה, לבחינת מנין, מנ-ין, שאין הברכה בדבר המנוי, והיינו שמעורר בו כח המות, כנ"ל. והבן, מנ - מנין, נמ - שינה, הם שורשי הרע, ודו"ק. כי אין סוף יש כנגדו כביכול ב' הפכים. א. גבול, והוא בחינת מות - סוף. ב. ריבוי, מנין. משא"כ אין סוף שהוא אחד יחיד ומיוחד, ודו"ק.

וכח קלקול זה שורשו בעגל שהביא מיתה לעולם, ונעשה ע"י נזם, נמ-ז. ועי"ז נעשה מות, בחינת אלמן ואלמנה, אל-מנה. והמן, ה-מן, הנקרא לחלק מן השיטות ממוכן, מנ-מוכ, רצה לחזור לעורר כח קלקול זה, כמ"ש ישנו עם אחד, ואמרו חז"ל ישנו לשון ישן, בחינת נם - ישן. ועי"ז רצה להשמיד את כל ישראל. והשורש אצל נמרוד, נמ-רוד, שרצה להרוג את אברהם, ועי"ז את כל ישראל. וזש"כ באברהם, מגן אברהם, מן-ג.

וכאשר נעשה הנס, ממצוות הפורים, מתנות לאביונים, מתנה, מנ-תה. וכן משלוח מנות, מנה, מנ-ה. והכנעת עמלק - המן ע"י אמונה, אוה-מן, כמ"ש ויהי ידיו אמונה עד בא השמש. כי לא אברי לילה אלא לשינתא, בחינת נם. וכתוב ואמונתך בלילות. וזהו סוד אמן, א-מן. גילוי א - אלופו של עולם גם בשינה בבחינת נם, והוא בבחינת הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל. והבן ששמאל בחינת העלם, שמאל דוחה, אולם ימין, י-י-מן, מקרבת, והיינו מסלקת התנומה.

ועיקר גילוי סילוק השינה, תנומה, במשכן, שכ-מן, ובמקדש שהוא בחלקו של בנימין, ביי-נמ, שכתוב ביה ושכנתי בתוכם, וכמ"ש חז"ל, בתוך כל אחד ואחד, בבחינת אני ישנה ולבי ער. והוא הגילוי שאע"פ שבחיצוניות ישנו העלם והסתרה, אולם בפנימיות טמון, טו-מן, אור ה', לבי ער. וזהו בחינת פנימיות, פנים, פי-נם.

מדור קבלה

בלבביפדיה קבלה
אמן
מילון ערכים בקבלה
אמן - אומן

בלבביפדיה קבלה

אמן

אור א"ס

יחודא עילאה, שמע ישראל. יחודא תתאה, ברוך שם וגו', כנודע. וכתוב (תהלים, מא, יד) ברוך ה' אלהי ישראל מהעולם ועד העולם אמן ואמן. ועוד כתיב (שם, עב, יט) וברוך שם כבודו לעולם, וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן. וכן כתיב (שם, פט, נג) ברוך ה' לעולם אמן ואמן (וכן שם, קו, מח). ואמרו (שבת, קיט, ע"ב) מאי אמן, א"ר חנינא, אל מלך נאמן. ואמרו (סוכה, מט, ע"א) מעשה ידי אמן, זו מעשה ידי אומנותו של הקב"ה.

ועוד. עיין רקאנטי (וארא) אמן בגימט' צ"א, כמנין הוי"ה אחד, כי השם ג' פעמים עולה ע"ח, ואחד (עולה) י"ג, הרי צ"א.

צמצום

צמצום חידש "מקום". וע"ז כתיב (ישעיה, כב, כג) ותקעתיו יתד במקום נאמן.

ועוד. צמצום, חלל הפנוי, שורש לע"ז. ואמרו (חולין, קכג, ע"ב) אין אמונה בעכו"ם. ואיתא בספר הקנה (ד"ה יראת המקום) ומי שלא שלם (השלים) עניית אמן עם בריך הוא קרוב הוא לכופר. ולהיפך אמרו, כל העונה אמר יש"ר בכל כוחו אפילו יש בו שמץ ע"ז מוחלין לו.

ועוד. חלל. ואמרו (ברכות, מז, ע"א) ת"ר, אין עונין אמן וכו' יתומה. והיינו שנעשה חלל בין הברכה לאמן.

ועוד. צמצום כיסוי מסך מבדיל. ועיין ספר התמונה (תמונה שלישית) אבל עתה בגלותנו שאין אנו שומעין את השם אלא בכינויו, אנו עונים אמן, לאמת אות אל מקום הנקרא אמת (ז"א) שהוא נראה ואינו נקרא. וכן מבואר בציוני (בלק). וברקאנטי (וארא).

קו

קו לשון תקוה. וכתוב (שמות, ד, לא) ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל. והיינו שמכח תקותם האמינו.

עיגולים

אמרו (ירושלמי, שביעית, פ"ו, ה"א) א"ר יוסטא בר שונם, לכשיגיעו הגליות לטורי אמנה הן עתידות לומר שירה, מ"ט תשורי מראש אמנה (שה"ש, ד, ח). גלות לשון גל, גלגל, עיגול, והוא בחינת שירה כמ"ש באלו מציאות, כשיר - כעיגול.

ועוד. כתיב (תהלים, פט, ט) ואמונתך סביבותיך. בחינת עיגול סביב.

יושר

עיין ספר מאירת עינים (בשלה) וז"ל, זהו ענין אמרו (ברכות, נג, ע"ב) גדל כח העונה אמן יותר מן המברך, כי העונה אמן מעלה מחשבתו לפתוח מקום היושר לאמן, עכ"ל. וכן הוא ברקאנטי (וארא).

כתיב (שה"ש, ד, ח) תשורי מראש אמנה. תשורי אותיות יושר-ת. וזהו תשורי מראש, מראש - התחלה - אלף, עד תי"ו. וכתוב (דברים, לב, ד) אל אמונה ואין עול, צדיק וישר"הוא. וע"ז כתיב (תהלים, קיט, ל) דרך אמונה בחרתי, משפטיך שויתי. ואמרו (תענית, יא, ע"א) אל אמונה ואין עול, אל אמונה, כשם שנפרעין מן הרשעים לעוה"ב אפילו על עבירה קלה שעושין, כך נפרעין מן הצדיקים בעוה"ז על עבירה קלה שעושין.

ואמרו (תמיד, כח, ע"א) תניא, רבי אומר, איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם, וכו', וי"א יחזיק באמונה יתירה. אמן - יהא שמיא רבה, ר"ת ישר.

שערות

עוה"ז בחינת שית אלפי שנין מטבורו דא"ק ולמטה. עוה"ב ראשיתו שערות. העשרי יהיה קדש. ואמרו (סנהדרין, קי, ע"ב) קטן מאמתי בא לעוה"ב וכו', תנא משום ר"מ, משעה שיאמר אמן, שנאמר פתחו שערים ויבא צדיק שמר אמנים, אל שמר אמונים אלא שאמר אמן. פתחו "שערים", בחינת שער - שערות.

אזן

אח"פ, סוד טעמים, ס"ג, מ"ה, ב"ן, דע"ב דס"ג. ועיין עקידת יצחק (מצורע, שער ס"ב, ד"ה אחר) והוא מ"ש הכתוב (איוב, יב, כ) מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח. כי הסרת השפה נמשכת מלקיחת הטעם הפנימי מהדבר, וההפך, לב חכם ישכיל פיהו.

ועוד. באורות האזן נגלה אות ה'. ועיין ציוני (בשלח) ועונין ה' פעמים אמן. וכן הוא בשער הכוונות.

חוטם

בחינת מ"ה דע"ב דס"ג. ועיין רמ"ע מפאנו (מאמר תיקוני התשובה, פ"ז) תמורת א"ת ב"ש לשם חתך הן אותיות סא"ל, שהוא שם מ"ה מן הע"ב (בחינת מ"ה דע"ב, והבן) של ויסע ויבא ויט וכו'. והנה סא"ל בגימט' פא"י (ר"ת פותח את ידך. פאי - אף - י, בחינת תיקון האף - החוטם), ר"ת אלו ממונים על הפרנסה, ומספרם אמן בסוד היחוד בצדיקו של עולם דכתיב ביה ויכלכל את יוסף.

ועוד. בחוטם נגלה אות וא"ו. ואמרו (זהר חדש, תיקונים, פד, ע"א) צריך לכוון בחמש סרי ויין דאמת ויציב וכו' ועם א' מן אמת סלקין לחשבון אמן.

פה

אכילה: אמרו (סוטה, מח, ע"ב) רבי אליעזר הגדול אומר, כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר, אינו אלא מקטני אמנה.

נישוק: עיין שער הכוונות (כוונת אמן) אמן של הקדיש נקרא בחינת חיבוק וכו', ואמן של תפלה והעמידה נקרא נישוק. עיי"ש.

דיבור: כתיב (מלכים, א, ח, כו) ועתה אלהי ישראל יאמן נא דבריך אשר דברת לעבדך דוד אבי.

ועוד. כתיב (משלי, כו, כה) כי יחזק קולו אל תאמן בו. ואמרו (ברכות, כד, ע"ב) המשמיע קולו בתפלתו, הרי זה מקטני אמנה.

ועוד. כתיב (איוב, טו, לא) אל יאמן בשיו נתעה, כי שוא תהיה תמורתו. וכתיב (ירמיה, ט, ב) וידרכו את לשנם קשתם שקר ולא לאמונה וגו'.

ועוד. כתיב (תהלים, קטז, י) האמנתי כי אדבר. וכתיב (ירמיה, ז, כח) אבדה אמונה, ונכרתה מפיהם.

ועוד. אמרו (זוה"ק, בלק, ר, ע"א) מסיר שפה לנאמנים (איוב, יב, כ) מסיר שפה לנאמנים, אלו דור הפלגה דבלבל לישנהון דלא ישלטון במלה כלל. ועיין רש"י (איוב, שם) אף לנאמנים, כי פעמים שפתתיו נבללים לדבר סרה, כגון אברהם, והאמין בה', וסוף נכשל במה אדע. ופעמים נהפך לאלם. אותיות לפני אמן, אלם.

עינים - שבירה

כתיב (במדבר, כ, יב) יען לא האמנתם בי להקדשיני "לעיני" בני ישראל.

ועוד. כתיב (דברים, כח, נט) מכות גדולות ונאמנות, וחלים רעים ונאמנים. קטלא כולה, וקטלא פלגא, חולי.

ועוד. כתיב (שם, כז, טו) ארור האיש וגו', וענו כל העם ואמרו אמן.

ולהיפך: שבירת האמונה. כתיב (ירמיה, יב, ו) אל תאמן בס. וכתיב (תהלים, פח, יב) היספר בקבר חסדך, ואמונתך באבדון.

ומצד התיקון כתיב (תהלים, קא, ו) עיני בנאמני ארץ. וע"ז אמרו (שבת, קיט, ע"ב) ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו.

עתיק

כתיב (תהלים, לו, ו) ה' בהשמים חסדך, אמונתך עד שחקים. ופרש"י, בשביל רשעים הללו אתה מסלק חסד מן התחתונים ומגביה (מכח עתיק) אמונתך עד שחקים לסלקה מבנ"א. כי בשמים נגלה האמונה, כמ"ש (תהלים, פט, ג) שמים תכן אמונתך בהם.

אריך

אריך, אורך, אור-ך. וכתיב (תהלים, צב, ג) ואמונתך בלילות. והיינו שע"י אור האמונה מאיר אף הלילה, בבחינת לילה כיום יאיר. ועל בחינה זו נאמר (איכה, ג, כג) חדשים לבקרים רבה אמונתך. והיינו בבחינת יתרון האור (הבא מתוך) מן החושך.

ועוד. במקדש היו מארכין במטבע ברכות התפלה (הארת אריך), ואין עונים אמן אחריהם. עיין רמ"ע מפאנו (מאמר הנפש, ח"ה, פ"ג). ובכל מקום שעונה אמן אמרו (ברכות, מז, ע"א) שתהא בינונית, לא ארוכה ולא קצרה. בחינת ז"א. עיין ספר הקנה (ד"א יראת המקום) שהרחיב לבאר זאת. ועיין שושן סודות (אות קנו, טעם איסור אמן חטופה) הארוכה אסורה, משום שמוציא מן אמן האחרון.

אבא

שם י-ה באבא. ועיין שער הכוונות (דרוש הקדיש, דרוש א, כוונת הקדיש בעצמו) סוד אמן בגימט' צ"א, והוא סוד שלש מילויי שם י-ה של אלהים הנ"ל, ביודי"ן באלפי"ן בההי"ן, יו"ד ה"י, יו"ד ה"א, יו"ד ה"ה, הם בגימט' צ"א. עיי"ש שכן הוא באמא ובאבא. ועיי"ש דרושי חזרת העמידה, דרוש ה'.

אמא

כתיב (במדבר, יא, יב) האנכי הריתי את כל העם הזה, אם אנכי ילדתיהו, כי תאמר אלי שאהו בחיך כאשר ישא האמן את היונק. וכתיב (אסתר, ב, ז) ויהי אמן את הדסה וגו' (נעשה לה כאם) לקחה מרדכי לו לבת. אמן - אם-ן. ובזוה"ק (וילך, רפה, ע"ב) אמן אקרי דכתיב ואהיה אצלו אמן, אלא תקרי אמן אלא אמן.

ועוד. אמא בחינת חשמ"ל, אור מקיף שנוצר ושומר. וכתיב (תהלים, לא, כד) אמונים נצר ה'. ועוד. עיין שער הכוונות (דרוש חזרת העמידה, דרוש ה', ענין כוונת אמן) ונחזור לענין כוונת אמן, כי הנה נתבאר כוונתו אך להוריד אור עליון מן אימא עילאה אל זו"ן באותן ג' מקומות שמתחברים יחד (עיין ערך קטן הוד).

ז"א

סוד ישראל. וכתיב (הושע, יב, א) ועם קדושים נאמן. ואיתא בזוה"ק (תיקונים, הקדמה, ה, ע"א) והיה אמונת עתך וגו', אמונה סדר זרעים, עתך סדר מועד, חוסן סדר נשים, ישועות סדר נזיקין, חכמה סדר קדשים, ודעת סדר טהרות וכו', וסימן זמ"ן נק"ט. והיינו זמן קט"ן, בחינת ז"א, ו"ק ששה סדרי משנה. ושורשם "אמונת". והם כנגד ישראל ששים רבוא, ועליהם כתיב (תהלים, פט, ו) אף אמונתך בקהל קדושים.

ובקלקול כתיב (תהלים, יב, ב) כי פסו אמונים מבני אדם. בחינת אדם קטן, כמ"ש (סוטה, מו, ע"ב) קטנים שהיו מקטני אמנה. ואמרו (ברכות, נג, ע"ב) אחר הכל עונין אמן חוץ מתינוקות של בית רבן הואיל ולהתלמד עשוין.

נוק'

כתיב (במדבר, ה, כב) ואמרה האשה אמן אמן. וכתיב (הושע, ב, כב) וארשתך לי באמונה.

ועוד. נקראת בית. וכתיב (שמואל, א, ב, לה) ובניתי לו בית נאמן (וכן כתיב שם, שם, כה, כח). וכתיב (שם, ב, ז, טז) ונאמן ביתך.

ועוד. בחינת ארץ. ועיין ספר הקנה (ד"ה סדר סוטה) אל"ף מ"ם נ"ן עולה ארץ.

ועוד. בחינת לבנה - ירח. וכתיב (תהלים, פט, לה) כירח יכון עולם, ועד בשחק נאמן סלה.

ובקלקול כתיב (ישעיה, א, כא) איכה היתה לזונה קריה נאמנה. ואמרו (שמ"ר, בשלח, כג, ה) תשורי מראש אמנה, א"ר יוסטא, הר הוא ושמו אמנה, עד אותו ההר ארץ ישראל, ממנו ולהלן חוץ לארץ.

כשרצה הש"י לגאול. וד"ה נקראים יום ולילה). וכן הוא בספר הציוני (פרשת בשלח), ובספר מאירת עינים (בשלח), וברקאנטי (וארא). ושושן סודות (פרוש הקדיש). ותולעת יעקב (סוד הקדיש).

בינה

לב. וכתוב (נחמיה, ט, ח) ומצאת את לבבו נאמן לפניך.

ועוד. בינה לשון בנין. ובה נגלה אומן במלאכתו. ועיין זוהר (וילך, רפה, ע"ב) שאמן ממשיך מן הבינה לז"א, ומז"א לנזק'. ועיין רקאנטי (וארא). מן אלף בינה, למ"ם ז"א, וממ"ם לזו"ן, מלכות. עיי"ש.

ועוד. שם אהי"ה בבינה. ועיין ספר המפואר (פירוש מאמר משה"ש) וז"ל, דע כי אותיות אמן במלואי מלואם הם כ"א אותיות, בזה האופן, אל"ף למ"ד פ"א מ"ם מ"ם נז"ן וא"ו נז"ן, כנגד שם אהי"ה.

דעת

משה בחינת דעת. וכתוב ביה (במדבר, יב, ז) לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא. וכתוב (תהלים, יט, ח) עדות (דעת - דעת) ה' נאמנה. וכן כתיב (שם, צג, ה) עדתיך נאמנו מאוד. ובחינת משה, רעיא מהימנא, ועליו כתיב (תהלים, לז, ג) שכן ארץ ורעה אמונה. ועליו כתיב (משלי, יג, יז) וציר אמונים מרפא, ופרש"י, זה משה רבינו. ועליו כתיב (יתרו, יט, ט) וגם כך יאמינו לעולם. וכן כתיב (בשלח, יד, לא) ויאמינו בה' ובמשה עבדו. ועיין ספר דרישות בעניני מלאכים לרמ"ק (דרישה ז) וז"ל, בכל ביתי נאמן הוא, ורצה הוא נאמן בסוד אמן, דהיינו יחוד וקשר כל י"ס, ומייחד כל ההיכלות בספירות כלם.

חסד

גבי אברהם שמדתו חסד כתיב (בראשית, טו, ו) והאמן בה' ויחשבה לו צדקה.

ועוד. עיין כנפי יונה (ח"ג, סי' קמא) הכוס, בגימט' אמן. ונוק' נקראת כוס.

כתר

רצון. וכתוב (משלי, יב, כב) ועשי אמונה רצונו.

ועיין ספר העיון לרבי חמאי גאון (מהדורא ב, בתחלתו) וממנו יוצאים כל הנאצלים מפליאות האחדות, וכל הכוחות המתגלים מסתר עליון הנקרא אמן, פירוש שממנו נמשך כח קיום הנקרא אב האמונה שמכחו האמונה נאצלת. ועיין בראב"ד (הקדמה לספ"י) שסידר את ל"ב נתיבות פליאות חכמה שכתב, הנתיב הג' נקרא שכל מקודש, והוא יסוד החכמה הקדומה הנקרא אמונה אומן ושרשיה אמן, והוא אב האמונה שמכחו האמונה נאצלת.

ועוד. עיין רקאנטי (וארא) האלף רומז למה שאין המחשבה משגת, מ"ם פתוחה, יפתח לך ה' את אצרו הטוב. נז"ן פשוטה, כוללת זו"ן. ועיין שושן סודות (סוד קדיש) אמן, א - כתר. מ - ת"ת. ו - מלכות.

חכמה

כבוד חכמים ינחלו. וכאשר נגלה כבוד דתיקון ובטל כבוד של הרע. ועיין רמח"ל בתקט"ו תפילות (תפלה תלה) וז"ל, ואומות העולם אין בהם אמונה. באותו הזמן תמורת כבוד, קלון ינתן בהם, דכתיב מלא פניהם קלון, ס"ת אמן.

ועוד. חכמה, כח-מה. וז"ש כל העונה אמן יש"ר בכל כחו (שבת, קיט, ע"ב). ועיין תולעת יעקב (סוד קדיש) בכל כחו ר"ל בכל כחו של אמן. וזהו דלא כרש"י ותוס' שם.

ועיין ספר הקנה (ד"ה יראת המקום) וז"ל, ומורדין חכמה עילאה הנקרא אמן, בחכמה תתאה הנקראת אמן. כי היא נובלות חכמה עילאה (ועיי"ש שביאר כיצד יכין במלת אמן) וכו', כי חכמה עילאה וחכמה תתאה נקרא אמן מלשון אומן, עכ"ל. וכן נתבאר בספר הפליאה (ד"ה

וכתיב (תהלים, צו, יג) ישפט תבל בצדק, ועמים באמונתו.

ועוד. שם הוי"ה במילוי אלפין, ב"פ עולה אמן. עיין שער הכוונות (דרושי חזרת העמידה, דרוש ה, ענין כוונת אמן).

ועוד. יעקב עולה ב"פ אמן, אמן ואמן. עיין עשרה מאמרות (מאמר חקור הדין, ח"ב, פט"ו).

ועוד. עיין ספר המפואר (מאמר משה"ש רבה) אמן במלא עולה למנין ש' עם אותיותיו כמו ברחמים במספר גדול עם האותיות בזה האופן. אל"ף מ"ם נו"ן עולה ק-ק-צ-ז, וג' אותיות.

נצח

נו"ה נקראים תרי סמכי דקשוט (תיקונים, תיקון ב', יט, ע"ב, ועוד). ולהיפך מצד הקלקול כתיב (דברים, לב, כ) בנים לא אמן כם. ברא כרעא דאבוה, נו"ה. ובתיקון כתיב (תהלים, ק, ה) ועד דר ודר אמונתו.

ועוד. שמואל ששקול כמשה ואהרן, בחינת נו"ה, כנודע. וכתיב ביה (שמואל, א, ג, כ) וידע כל ישראל מדן ועד באר שבע כי נאמן שמואל לנביא ה'. ולהיפך, על משה ואהרן אמרו (ב"ר, יוחי, ק, מט) הוי מסיר שפה לנאמנים, עיי"ש.

ועוד. נו"ה תרי עדים. וכתיב (ישעיה, ח, ב) ואעידה לך עדים נאמנים. וכתיב (תהלים, יט, ח) עדות ה' נאמנה.

ועוד. ריצה ברגלים. ועיין רמ"ע מפאנו (מאמר מאה קשיטה, סימן פו) משכני אחריו נרוצה, ר"ת אמן.

הוד

כליות יועצות, בחינת נו"ה, כנודע, תרי בעין. וכתיב (ישעיה, כה, א) עצות מרחוק אמונה אמן. ועוד. כתיב (ישעיה, יא, ה) והיה צדק אזור מתניו, והאמונה אזור חציו.

ועוד. עיין שער הכוונות (דרושי חזרת העמידה, דרוש ה) דע כי אות אל"ף של אמן רומזת בת"ת דז"א, והוא גופא דיליה. ואות מ"ם רומזת ביסוד דז"א. ואות נו"ן פשוטה רומזת במקום

ועוד. שם אל בחדס. וכתיב (דברים, ז, ט) האל הנאמן שמר הברית והחדס ולאהביו ולשמרי מצותיו לאלף דור.

ועוד. כהן מדתו חסד. וכתיב (שמואל, א, ב, לה) והקמתי לי כהן נאמן. ועוד. חסד - מים. וכתיב (ישעיה, לג, טז) מימיו נאמנים.

ועוד. כתיב (שם, נה, ג) חסדי דוד הנאמנים. וכתיב (תהלים, צח, ג) זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל.

ועוד. חסד - אהבה. וכתיב (משלי, כז, ו) נאמנים פצעי אוהב.

ועוד. כתיב (שמות, יז, יב) ויהי ידיו אמונה עד בא השמש.

גבורה

שליחות ידא אריכתא. ועצם האריכות בחינת יד ימין. אולם השליח, שלח - חלש, בחינת יד כהה, שמואל. וכתיב (משלי, כה, יג) ציר נאמן לשלחו.

ועוד. כתיב (שה"ש, ז, ב) מעשה ידי אמן. בחינת ציור, בגבורה.

ועוד. כתיב (נחמיה, ח, ו) ויברך עזרא את ה' אלקים הגדול, ויענו כל העם אמן אמן במעל ידיהם. ידיהם דייקא. וכאשר אמרו אמן נעלה הידים לעילא, מעל.

ועוד. אותיות אחרי אמן, בנס, גימט' יב"ק. כ"כ הרמ"ק, והוא יחוד הויה אלקים. ועיין קיצור הכוונות לרמח"ל (חודש ניסן) כשעונים אמן בסוף חזרת הש"ץ, מכוונים יאהלוהי"ם. ועיין יונת אלם (פרק צא).

תפארת

מדת האמת, אמת ואמונה. וכתיב (בראשית, מב, כ) ואת אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו דבריכם. וכתיב (ירמיה, מב, ה) יהי ה' בנו לעד, אמת ונאמן.

ועוד. משפט. וכתיב (ישעיה, נט, ד) ואין נשפט באמונה. וכתיב (ירמיה, ה, א) אם תמצאו איש אם יש עשה משפט מבקש אמונה ואסלח לו.

ועוד. מדת צדק. וכתוב (ישעיה, א, כו) אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה.

ועוד. כתיב (שם, מט, כג) והיו מלכים אמניך ושרותיהם מינקותיך.

ועוד. נקראת בת. וכתוב (ישעיה, ס, ד) ובנתיך על צד תאמנה.

ואמרו בזוה"ק, איהו אמן ואיהי אמונה.

ועוד. מדה שביעית. ואמרו (שבועות, כט, ע"ב) כל העונה אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו דמי. ושם (לו, ע"א) אמן, בו שבועה, בו קבלת דברים, בו האמנת דברים. ועיין שערי אורה (שער ב).

נפש

עשיה. וכתוב (מלכים, ב, יב, טז) כי באמנה עם עושים. ושורש העשיה - מצוה, ועליה כתיב (תהלים, קיט, סו) במצותיך האמנתי. וכן (שם, קיט, ז) נאמנים כל פקודיו. וכן כתיב (שם, קיט, פו) כל מצותיך אמונה.

רוח

כתיב (משלי, יא, יג) הולך רגיל מגלה סוד, ונאמן רוח מכסה דבר. ועוד כתיב (תהלים, עח, ח) ולא נאמנה את אל רוחו.

נשמה

עיין זוה"ק (וילך, רפה, ע"ב) דכד יפוק בר נש מהאי עלמא, מכריזין קמיה דא הוא בר נש דהוה שומר לאתבא אמן וכו', נשמתי סלקא ומכרזא קמיה פתחו שערים.

חיה

אמן מבטל כח המיתה, ומגלה כח חיים, כמו"ש (שבת, קיט, ע"ב) כל העונה אמן וכו'.

יחידה

אמן, אמונה, למעלה מן השכל, למעלה מן החיה, "ושורשה", ביחידה שבנפש.

החלל שבין תרי ירכין נו"ה דז"א, ממקום שנסתיים יסוד משם ולמטה, כנודע כי נו"ה מתפשטין לאורכן יותר משעור אורך היסוד, ושם באותו חלל שבין נו"ה הוא כעין צורת נו"ן פשוטה. ונמצא כי ג' אותיות אמן כולם הם בקו אמצעי דז"א, וכו'.

יסוד

עיין רמ"ע מפאנו (מאמר מעיין גנים, ח"א, ליקוטים) צ' פעמים אמן שקבעו לנו לענות בכל יום, כצד"י של צדיק.

ועוד. כל ברוך ביסוד, כנודע (עיין שער הכוונות, דרושי כוונת הברכות). וכתוב (ישעיה, סה, טז) אשר המתברך בארץ יתברך באלהי אמן. וכתוב (משלי, כח, כ) איש אמונות רב ברכות.

ועוד. מדת צדיק. וכתוב (ישעיה, כו, ב) ויבא גוי צדיק שומר אמונים. ובצד הקלקול כתיב (תהלים, עח, לו) ולא נאמנו בבריתו. ובצד התיקון כתיב (שם, פט, כט) ובריתי נאמנת לו. וכן כתיב (נחמיה, י, יא) נאחזנו כרתים אמונה. וכתוב (חבקוק, ב, ד) וצדיק באמונתו יחיה. ועיין פרדס רימונים (שער כג, פ"א) אמן העיקרי כדברי רשב"י ע"ה (תיקונים, תיקון ח", לה, ע"א) כי אמן היא ביסוד הקושר ומייחד החתן עם הכלה. וכן עולה ב' שמות יחד, הוי"ה - אדנ"י, סוד אמן, וכו', שלשתן יחד, חתן וכלה ושושבין (ועיין אור נעבר, ח"ז, חלק הכינוים, א). ולכך עונה אמן גדול מן המברך. עיין ספר הגרושין.

מלכות

מדה השביעית, סוד השבועה. וכתוב (ישעיה, סה, טז) והנשבע בארץ ישבע באלהי אמן. ועיין ספר המפואר (פירוש מאמר משה"ש) אמן עולה עשרה במספר קטן כנגד ספירה העשירית שהיא

מלכות

ועוד. בחינת שם. וכתוב (דה"י, א, יז, כד) ויאמן ויגדל שמך עד עולם.

מילון ערכים בקבלה

אמן - אומן

להתורה, כשמבין ויודע וברור לו כאחותו. ואח"כ אם הוא מופלא ונכנס בגנוי המלך, כמו כן מתחילה היא בת להתורה, ואח"כ הוא אחות להתורה, ואח"כ נעשה אם להתורה ומחדש בה חידושים, עכ"ל. וכתב בבית עולמים (קכח, ע"א, ד"ה ותאנא) וז"ל, אמן פדגוג אמן מכוסה אמן מוצנע, ג' לשונות כנגד ג' היות דמו"ס, עכ"ל.

ושורש אומן - אמן, אמן. וכתב הרמ"ק (פרדס רימונים, שער כג, ערך אמן) וז"ל, אמן - רבו בו הפירושים, והעיקר דברי הרשב"י ע"ה בתיקונים (תיקון ח"י, דף לה) כי אמן היא ביסוד הקומה והמייחד בחתן עם הכלה, וכן עולה יחד הוי"ה אדנ"י, ואהדודנה"י, סוד אמן, עכ"ל.

והורחב רבות באריז"ל סוד אמן, עיין שער הכוונות (דרושי חזרת העמידה, דרוש ה) בהרחבה גדולה, כמה הבחנות באמן, וז"ל בקצרה, ואמן מחוברת (ז"א ונוק') יחד אלא בקו האמצע לבד וכו', ונבאר עתה ענין התחברם יחד בג' אותיות אלו של אמן. כי הנה באות אל"ף היא בת"ת דז"א ששם מתחברים זו"ן יחוד ראשון, כי מצד הפנים הוא בחינת ת"ת אל ז"א ומצד האחור הוא בחינת כתר אל הנוק'. ואות מ"ם הוא ביסוד, יחוד שני, כי מצד פנים הוא, בחינת יסוד אל ז"א, ומצד אחור הוא בחינת דעת אל נוק' דז"א. ואות נו"ן פשוטה היא באותו החלל שבין תרין ירכין כנ"ל, עיי"ש ההמשך ענין כוונת אמן.

כתב בעמק המלך (שער יד, פרק קכד) וז"ל, וזהו שאמר הכתוב בשם זעיר, ובאהיה אצלו אמן (משלי, ח, ל), שם הייתי מתגדל, ומי היה שם, חכמה ובינה ודעת, שהם מופלא ומוצנע ופדגוג (ב"ר, א, א). החכמה נקראת אומן מופלא בסוד הכתר (עיין ראב"ד, הקדמה לספ"י, נתיב הג'. ופרדס רימונים, שער יד, פרק ב, הנתיב הג'), כי כתר עצמו הוא אור מקיף, ולכן מתחילין מן החכמה במקום כתר, וקנתה מקומה ושמה. אמן מוצנע היא בינה, כי שער החמישים לא נגלה אפילו למשה רבינו ע"ה. ואומן פדגוג, הוא הדעת המנהיג החו"ג, כי הוא המחלק שפע לכל, ובדעת חדרים ימלאו (משלי, כד, ד), וחדר הוא נוטריקון חסד - דין - רחמים. ולכן נקרא פדגוג פירוש מנהיג. ויש אומרים (ב"ר, שם) אף אמן רבתא, שהיא לשון נקיבה, והוא הכתר שבמלכות, שנשאר ג"כ למעלה בעיבור ראשון, עכ"ל, עיי"ש. ועיין ספר הליקוטים (תרומה, פרק כו, סימן כו, ד"ה ולהבין). וערכי הכינויים לרמ"ז (אות א, אות מה).

אולם הרמ"ק (פרדס רימונים, שער כג, פ"א, ערך אמן) כתב וז"ל, אמן פדגוג, פירוש מלשון אומן, והוא ביסוד כדפרישית לעיל בערכו. ואמן מכוסה הוא בכתר, וכן פירש הרשב"י ע"ה במקומות רבים, שאמן מופלא ומכוסה הוא בכתר לפי שהוא נעלם. ואמן מוצנע הוא התפארת בסוד הנקרא אור גנוז כדפרישית בערכו, כי הוא מתעלם בכתר עליון. אמן רבתי היא הבינה, עכ"ל. ועיין של"ה (בראשית, אות טז).

עוד ביאר בכתבי הרמ"מ משקלוב, וז"ל, יש ג' בחינות אמן, אמן פדגוג, אמן מכוסה, אמן מופלא (עיין ב"ר, פ"א, א). ומתחלה התורה נקראת בת (מלכות) רק האתון והפשוט לבד שזהו אמן פדגוג. ואח"כ נעשה אח ואחות (זו"ן)

מדור ארמית

מילון ערכים בארמית
אמן - אומן

אמן - אומן

אמן מכוסה, אמן רבתי. וכתב המלבי"ם (משלי, פ"ח, פסוק ג', באור הענין) וז"ל, כנגד אמן פדגוג אמן רבתי אמן מכוסה אמן מוצנע, פרד"ס כנודע, עכ"ל. ועיין עוד בדבריו (איוב, כח, כז, באור המילים). וכתב במגלה עמוקות (ואתחנן, אופן רב) וז"ל, על פשט התורה אמן פדגוג, על דרש אמן מכוסה, על רמז אמן מוצנע, על סודות התורה אמן רבתי, עכ"ל. ועיי"ש (אופן רמ"ה).

ואמרו (ב"ר, א, א, הנ"ל) ר' הושעיה רבה פתח (משלי, ח) ואהיה אצלו אמן ואהיה שעשועים יום יום וגו'. אמן פדגוג, אמן מכוסה, אמן מוצנע, ואית דאמרי אמן רבתא. אמן פדגוג היך, מה דאת אמר (במדבר, יא) כאשר ישא האומן את היונק. אמן מכוסה האיך, מה דאת אמר (איכה, ד) האמונים עלי תולע וגו'. אמן מוצנע האיך, מה דאת אמר (אסתר, ב) ויהי אמן את הדסה. אמן רבתא כמה דתימא (נחום, ג) התיטבי מנא אמן, ומתרגמינן האת טבא מאלכסנדריא רבתא דיתבא בין נהורתא, עיי"ש. ועיין ראב"ד (הקדמה לספ"י, ד"ה התיב הג'). אולם בעמק המלך (שער יד, פרק קכד) הביא לשון המדרש באופן שונה, וז"ל, אמן מופלא, אמן מוצנע, אמן פדגוג, עכ"ל. ועיי"ש בביאורו בסודם של הדברים. ועיין העמק שאלה על שאילות דרב אחאי גאון (קידמת העמק, סימן א, אות א). ועיין כבר לאדן (סימן ד' בתחילתו). ועיין מילון ערכים בקבלה ערך זה.

אמן - אומן. כי גדר אומן שעושה מלאכתו בנאמנות, והיינו נאמן לטיב המלאכה. וז"ש (שבת, קיט, ע"ב) מאי אמן, אל מלך נאמן. והיינו שהקב"ה בבחינת אומן, שמלאכתו נעשה בדקדוק מוחלט. וכלי אומנתו היא התורה, כלשון חז"ל, כנודע. ואמרו חז"ל (סוכה, מט, ע"א) מעשה ידי אומן (שה"ש, ז, ב), זו מעשה אומנתו של הקב"ה. שברא את עולמו בששת ימי בראשית, כמ"ש. מה שאין בשר ודם יכול לעשות כל כך מלאכות רבות בזמן מועט כל כך. וגדר אומן, מלבד הדיוק במלאכתו, הוא כמ"ש המלבי"ם (נחמיה, יא, כג) וז"ל, מעשה ידי אומן - שהוא המהיר במלאכתו, עכ"ל.

ומעשיו של הקב"ה נעשו ביושר, כמ"ש (קהלת, ז, כט) האלקים עשה את האדם ישר, ואומן לשון ישר, כמ"ש בערוך (ערך אמן) וז"ל, ונותן פיאח מכל אומן ואומן (בפאה, בפרק הפאה ניתנת, פ"ד, מ"ה), הפועלין אוכלין בהליכתן מאומן לאומן (ב"מ, צא). פירוש מאומן לאומן, משורה לשורה, עכ"ל.

וכן הקב"ה שהוא אומן וברא ועשה בששת ימי בראשית את כל פרטי הנבראים כולם, צורת אדם, וכל הנבראים כולם שורשם בצורת אדם. וכתב בערוך (ערך אמן) וז"ל, האגוזים שאמנן (עוקצים בפרק זיתים שכבשן, פ"ב, מ"ה), פירוש אמנן, קיבצם, עכ"ל. והשורש לכך הקב"ה "האומן" בה"א הידיעה, קיבץ את הנבראים יחד בששת ימי בראשית.

ובפרטות נחלק האומן לכמה מיני אומנים, כמ"ש (ב"ר, א, א) אמן פדגוג, אמן מוצנע,

שיעור שמע
נוסף
בנושא 'אמן'

שיעור
פניני תורה 009 עבודה
של אמן יהיה שמיה רבה
מספר שיעור
בקול הלשון
1130648

עבודה

בלבביפדיה עבודת ה' אמן..... ז

הקדמה כללית לעבודת בירור המידות האדם • שלשה מקומות של גילוי יסוד הרוח בגוף - ריאה, פה, חוטם • עיקר מידות יסוד הרוח מתגלה דרך הדיבור-פה • דיבור - הנהגה • חמשת חלקי הדיבור ח מהות דברים אמנים • דיבור שאינו אמן - מכח דיבורו של הקב"ה • שורש העליון לדברים אמן • שורש כח התנועה שבבריאה - חשק הרוח התחתונה לרוח האלוקים • דברים אמנים - נפילת הרוח למדרגת שאר היסודות • מדרגה האמיתית של דברי תורה • מדרגת הדיבור האמיתית - לראות כל דבר בבריאה כדבר ה' • לשמוע הרצון - שורש הדיבור • תמצית בירור כח הדיבור

אוצר האותיות אמן..... יז

אמן הוא אימות הדברים ובקשה עליהם וכולל שם הויה ואדנות • נאמנות בבחינת מלך בחוקי הטבע • נאמנות בבחינת קל שהוא זה שיכול להושיעה ושילוב ב' הנאמנויות • אמונה בהויה ובבריאה ואמונה באדנות ובהנהגה • אמן יהא שמיה רבה פרשו הוא שהוא השליט בכל העולמות • כל העונה אמן יהא שמיה רבה בכל כוחו קורעים לו גזר דינו של שבעים שנה • עבירה מלשון עבר האדם מעביר עצמו מהתפיסה האין סופית לתפיסה הגבולית ובאמירת אמן הוא מחזיר עצמו לתפיסה האין סופית • תפיסת 'אתה' היא רק ע"י שילוב האמונות

מחשבה

בלבביפדיה מחשבה אמן..... בה

שם אמן משורש הוי"ה • חיבור אמן לבורא ולנברא • חיבור זכר ונקבה במדרגת אמן • חיבור האמונה בבשורות הזרע ובבשורות הארץ • החיסרון באמונה במדרגת חיבור זכר ונקבה • מדרגת חיבור האדם והארץ • מדרגת אמן במשה רבינו • קלקול מדרגת אמן במתן תורה • אמן בבחינת אמת ואמן בבחינת הלוואי • אמן במדרגת חיבוק ומדרגת נישוק • אמן במדרגת אמת ואמונה • חיבור זכר ונקבה במדרגת אמן • חיבור מדרגת אמן מכוח יעקב

סוגיות במחשבה אמן..... מ

רל"א שערים

צירוף א-מ • א-נ • מ-נ מא

קבלה

בלבביפדיה קבלה אמן נ

מילון ערכים בקבלה אמן - אומן נג

ארמית

אמן - אומן נז

שיעור שמע נוסף

בנושא 'אמן' נח

